

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

JACOBI GRONOVII
RESPONSIO
AD
CAVILLATIONES

RAPHAELIS FABRETTI,

LUGD. BATAVORUM.

Apud JORDANUM LUCHTMAN^s.

CL^o ID^o CLXXXV.

V E R B A

R A P H A E L I S F A B R E T T I

E X C E R P T A

E X

ejus dissertatione tertia de aquar-
ductibus.

*XIII.

Algentiana nomen congruere poterit *
Ductui illi ad Viam Tusculanam, ³⁶¹
quod Algidum rectissimè respicit, ut
nostra Charta ostendit; nulli certè
alii Aqua, nî nostra arrideat conje-
ctura, aquè benè applicandum. * Algidum enim Montem, *
illum fuisse dicimus, qui post Tusculum ad levam Latina ³⁶²
Via non uno vertice protenditur, Præneste, & Orientem a-
stivum versus, cui hodie S. Sylvestri Cænobium, & Rocca
Priora insident: dividebat enim tam Algidum, quàm Tu-
sculum (quod in eodem dorso erat) ab Albano Monte Vallis
illa intermedia, in qua Castri Molaria rudera visuntur;
Nam Latina Via, cujus pluries vestigia recognovi, ad la-
tera Tusculani, & Algidi Montis, & Vallis jam dicta à lava
imminens ducebatur, ut ex sequenti Strab. loco lib. v. à
Cluverio inter tot, hujus, & aliorum authorum dicta quæ
cumulat non animadverso, innotescit, Εὐδοτέρῳ ἢ τῇ κατὰ
αὐτὰς ὀρεινῇ, ἀλλὰ βαρὺς ἐστὶ μετὰ αὐλῶνα κατὰλείπασαι
τὴν κατὰ Ἀλγίδον ὑψηλὴν μέγιστον Ἀλφειὸν ὄρεος; ὅπῃ τὰν-
της δὴ τὸ Τῆσκιλον ἴδρυται, intrà montana ad quæ ex
[Tibur scilicet, & Præneste] sunt conditæ, aliud porrigi-

ut montanum, & sublime dorsum, convallem relin-
quens inter Algidum, & Albanum Montem; eo in lo-
co Tusculum collocatum est. Id etiam optimè comproba-
ur * ex descripto per Livium libro xxvj. Hannibalis iti-
ere, Hannibal infestius perpopulato Agro Fregellano
propter Pontes intercisos, per Frusinatem, Ferentina-
emque, & Anagninum Agrum in Labicanum venit; in-
tè Algido Tusculum petiit: nam à Labicano Agro (hoc
est, cum Holstenio, juxta Columnam Oppidum) si per Algi-
dum Tusculum petiit; en Algidum, uti & Tusculum, & La-
bicum cum toto suo Agro, ad idem Via Latina levum latus,
ut pretendimus: quibus enim ad dextram Via Latina, Valle
llâ intermedia, in * eodem cum Monte Albano (hodie Ca-
ro nuncupato) continuatoque vertice Algidum esse dici-
ur; (ut P. Kirch. in Latio lib. ij. p. j. cap. iij. fol. 37. ite-
umque par. ij. c. iv. fol. 71.) iis iter hoc Hannibalis non
electum, ut properantis, sed in orbem, uti otio abundantis
incipitur. Verum optimus P. Kirch. alium errorem in hu-
us excusationem fortasse adducet, nempe * situm Labici ad
Oppidum Valmontonis, (ut paullo postea se ostensurum pro-
mittit) à quo transitus sub suo Algido ad Tusculum dabatur:
uo tamen assumpto uti non potest, quia infra (promissi im-
memor) libr. iv. cap. ij. fol. 120. * in Viâ Prænestinâ at-
que in loco ubi nunc Oppidum Zagarolo, urgentibus rati-
onibus Labicum manere imperat. Quo etiam admissio, &
Labico à dextrâ sua Via Labicana ad dextram Prænestina
translato; adhuc iter Hannibalis ad sinistram Latina per
Algidum fuerit; unde Algidi dorsum cum Tusculano non
erò cum Albano Monte continuari rectè ex Strabone perce-
imus. Utque aliquid de * vero Labici situ, ultra Holstenii
authoritatem, illud ad Oppidum Columnam reponentis;
egustemus; asseram hic è meo ad opus quod meditor de A-
gro Suburbano Adversariis, exemplar sequentis lapidis ibi
super reperti, & in muro Vineæ de Lazarinis hodie insi-
ti; ex quo, nedum ipse veteris Oppidi situs patet; sed in-
super.

super, cur eâdem milliariorum XV. distantia, quam Strabo Labico attribuit, Antoninus in Itinerario, & Tabula Peutingeriana AD QUINTANAS adnotent, manifestum sit: iidem enim

D . M
PARTHENIO . ARCARIO
REI . PUBLICAE
LAVICANORUM
QUINTANENSIVM

*ex hoc perquam insigni marmore, * LAVICANI, ac * QUINTANENSES, ut illis tandem P. Athanasius Kircherius sedem certam, & mansuram statuatur.* 368

*Quid tandem agemus de Gronovio, qui III. Dissert. Epist. ad Goes. locum praallatum Livii, integrum quidem, & rectum, se emendare jactans, mirè hac omnia agit, ut deinde * pro Algido, Pedum, nedum Livio, sed Silio * contradicente, nullâque similitudine reponat? O quam secundam diæteriorum, & scommatum segetem colligeret hinc tot probris dilaceratus Marcus ille Meibomius, unde suum Antagonistam vicissim impeteret, & Pediti tam inopportuno oppederet! Nos equidem talibus parcentes, Te, aliosque succincte monebimus, in trikus gravissimis Gronovium falli. * Primo in strictâ ubique acceptione τῶ * Algidi pro Oppidulo cognomine, ad radices sui Montis in Viâ Latina jacente; quod tamen idem Livius, omnibus in locis per Gronov. allatis, non de ipso Oppido Algidi intelligi permittit, sed de Monte aut dorso ejusdem, non modicam extensionem habente; ita ut haud temerè à Silio in eâdem itineris Hannibali descriptione lib. xij. pluralitatis nomine vocetur . . . nec amœna retentant* 369

*Algida . . . tot enim (Pœticâ præsertim figurâ loquendi) Silio Pœta Montes, quot vertices unius licet Montis videri potuerunt. * Fallitur iterum Gronovius, dum insulse quoad alios ex Strabonis, ut credit, sed malè explicari sententiâ; perridiculè verò quoad nos, quibus ma-* 370

gìs quàm Gronovio domus sua, loca isthac nota sunt, inter Albanum hinc Montem, & Tusculi inde, atque Algidi iuga, Vallem illam profundam, & per plura passuum millia protensam, aperiri inficiatur; & giganteâ machinatione Vallem claudit, & continente tractu ab Urbe Tusculo ad Albanum Montem aggerem stupendum, ut minus, XXV. stadiorum, per otium ducit; & tamen ex Strabone ipso non obscure disjunctio utriusque verticis, conuallè mediante, colligitur, iis verbis, prædictis proximis, *συνεχῆ δ' ἐστὶ καὶ τὸ τῷ Ἀλβανῷ ὄρει ὑποκείμενον*, huic [Tusculo] continenter adjacent partes ad Albanum Montem inclinantes.

* * Fallitur demum, dum locum Strab. lib. v. de derivatione
 372 *Via Latina*, alias per nos in Dissert. I. num. 44. expensum, Incipit *Via Latina* ab Appiâ, ad sinistram ab eâ prope Romam deflectens, ac super Tusculanum Montem transit inter Tusculum Oppidum, & Montem Albanum, ut ad suam thesīm accomodet, grammaticè, sicquæ de transcensu verticis Tusculani interpretatur; quod nos *περὶ τὴν ἀλφειὴν ἀνιστῆναι*, de eâ, quam diximus, sublimi ad lacera collis Tusculani *Via Latina* conscensione exponimus, & loco ipso adiuvante opiniosis hujusmodi ostendimus.

Ob hæc sic retulit in indice rerum & verborum,
 ut ait, memorabilium.

<i>Albana Vallis per Jac. Gronovium sublata</i>	371
<i>de Algido Jacobi Gronovii errores</i>	369
<i>Jacobi Gronovii inepta Livii de Pædo oppido correctio</i>	369
<i>de Algido monte erroes</i>	370. 371
<i>de via Latina ductu</i>	374
<i>Latina via Tusculum non transcendebat cum Gronovio</i>	372
<i>Vallis Albana per Gronovium sublata</i>	374

JACO-

RESPONSIO AD CAVILLATIONES

RAPHAELIS FABRETTI.

Ita memini res meas tunc, quum postrema in his oris editio Liviana elaboraretur, & simul animum tulisse, ut in auctore illo plurima mihi occurrerent, in quibus nec quæ ante ab aliis tentata erant, placebant, nec tamen ipse etiam mihi satisfacere statim poteram. Quapropter diu eadem reminiscendo quum viderer tandem aliquid lucis collegisse, aut certe viam invenisse, qua ad illam veniretur, non judicavi quidquid id erat, obiter & defunctoria tantum effusione projici à me oportere; sed quoniam cum eximiis viris & longæ ætatis vitiis agendum mihi erat, longiore ductu id exponendum & sententiæ meæ causam laxius declarandam existimans, in exiguum corpusculum secrevi. Eo consilio etiam huc me alliciente, ut apertius producta irritarent retinerentque sapientiorum oculos ad hæitationes has meas contemplandas. Hic quum esset unicus scopus meus, sæpe repetitis votis optavi aliquem mihi contingere, qui illa qualiacunque mea pericula non dico probare aut examinare vellet, sed vel condemnare ac vituperare, dummodo bona ratio ac veritas in salvo maneret. Etsi enim præviderem quidem posse fieri, ut quædam humilis malevolentia inde quod morderet, sibi ostensum arriperet, & hinc exemplo aliorum tacere ea & præterire potuerim; tamen tanti fore credidi, ut ex æstu illo evaderem, ut cognitionem veri isto quali quali dispendio meo libenter redemptam voluerim. Itaque te potissimum venisse, qui hanc opem mihi in uno ferres, virum circa τὴν Μεγάλῃς πλεως γεωγραφικὰ versatum diu & inde non

A 4

impe-

J. G. Responsio

nperitum vehementer mihi sum gratulatus; neque ut
rimum de te ex amico meo, viro doctissimo, intellexi,
liud quidquam præconcepi, quam haud dubie longam
llam peregrinationem, quam frequentis illius suburbani
ognoscendi & Livianæ historiæ instruendæ ergo in
llis locis tempore isto institui, ex memoria omni era-
lendam esse & potiori certiorque limite metationes il-
as dirigendas. Hæc fuit expectatio mea de te, tum
ionesta certe & æqua, tum adeo fixa, ut jam circumspi-
erem agnam ob evitatum periculum ignorantia, in
qua tamdiu hæseram. Et liceat ista dixisse hætenus; ne
principium hoc vel cogitando, nedum verbo minus
austo molestum & incitatum reddam, & quis deinde
ibi dissertationis tuæ tertiæ illam partem ac dispositio-
nem indicis perlegi, sensus meus de ea fuerit, hic in an-
ecessum aperiā, quem res ipsa potius declarabit. Ita
enim illic te gessisti, ut nulla trepidatio versare animum
meum potuerit, quin & aliquā fungendum mihi esse
proponerem, & quia id utique fieri deberet, melius con-
sultiusque censcrem solvere de præsentibus, ac tropæum,
quod cum mea contumelia tibi fixisti, non nisi negli-
gentia mea validum (& hinc certe illo jam satis ac ni-
mium diu fruius es) evertere. Id quod prorsus ita fa-
ciam, ut affectum illum, quem mihi tua administratio
induit, ex superiore loco aggressus fuisse appaream:
dummodo id vicissim mihi concedas, ut quot mihi im-
pegisti errores, totidem vicibus liceat ridere. Hoc enim
& bonum meum est, & unice meruisti, ut sic te gau-
deam, quemadmodum Hercules Cercopibus ac Bacchus
Silenis.

Incipis igitur: *Quid tandem agemus de Gronovio,*
qui III Differt. Epist. ad Goef. locum præallatum Livii
integrum quidem & rectum, se emendare jactans, mi-
re hæc omnia agit, ut deinde pro Alcido Pedum,
nedum Livio sed Silio contradicente, nullæque fr-
mili-

multitudine reponat. Quam prope factus est Gronovius

Victima nil miserantis Orci ?

Idque decreto senatus, in quem sponte sua fascibus impotenter adsumptis tam indignus præses advocavit? Nec satis; etiam sententias rogat; & dum hoc facit, jam statim vel jure suo vel more vel ingenio fruitur, ut non modo & mendacissime & accusatorio, vel potius condemnatorio spiritu relationem aggrediatur, sed etiam respondente ac censente nullo ipse me sententia sua configat, & si possit, confodiat. Verum nimis alta opinor de Fabretto & isto grege supponimus. Satis erit si credamus eum cum turba Quiritium in lictum visere ad seditiosum aliquod caput, ubi non nisi sævum & stolidum spirant, & me certe jubent ferales fumere vittas, utpote omni apparatu ad necem meam parato. Quanquam quo multa? Perdis, Fabrette, universam hanc interrogationem. Non enim est, cur id alios roges, quam me ipsum, qui scio me hominem esse. Vin tu autem, ut quasi unus ex turba quam rogas, tibi dicam, quid illo in homine statuas? Dicam. Nullam equidem singularem de eo curam age; sed si fortassis tibi vel tuorum alicui sic usu venerit, ex longinquo inter alios doce cupientem; si erant, vel labitur, post Fabrettinam vituperationem tamen fida manu restitue & planiorem viam pande ex officio viri liberalis; sin minus, & id quoque dedignaris, jacentem prostratumque destitue; aut si nihil horum quoque tibi placet, ac pigraris ullo modo advertere, fac quod sub aliena persona facis, vel si tuo potius verbo tecum agi mavis, oppede, dummodo inter me & te intersint tot illi, quibus propioribus & familiarioribus æquum est, ut priores tractent versentque tuas sic piperatas chartas, atque adeo totum illius suavitatis tuæ nidorem exhauriant, antequam ad me perveniat. Certe enim ego, quid tu aut quomodo agas de me, susque de-

que habeo. Satis mihi erit, si nequieris pronunciare actum de me esse; quod quantum colligo, unum prorsus & solum videtur esse, quod à te habeo expectandum. Interim ego faxo, ut pro me tantundem agendi occasio tibi nascatur, quantum Ovidius curavit, ut pro se Atrides alter & alter agerent. Vides principium.

Quod scribis, *se emendare jactans*, facis more multorum tui similium, qui nunc ævum agitant, hoc est, nihil veri dicis. Non ita nec sum nec tunc fui fatuus, ut locum tanta cum suspicione tractans atque si ullibi, certe in eo tuta omnia metuens jactarem me præ cæteris, qui tam multi eruditi viri eundem legerant, plus vidisse atque adeo emendare. Nuspiam ullum ibi jactationis est signum, nulla emendandi mentio. Pro jactatione nihil illic est nisi timor, satis manifesta oratione expressus: pro emendatione est simplex & comis propositio sensus mei in verbis perspicuis, *nihil video obstaré, quo minus & controversiam omnem minutum iri & à Livio scriptum fuisse opinarer*. An hîc jacto me emendare? an non contra hic sermo confusum quid in me arguit, quod exoptasse me dico iterum, ut alius abstergeret; ad quam rem, ut video, nemo fuit minus idoneus, quam tu, qui id tentasti. Sed non magis hoc jactantiæ crimen mihi infligi à te miror, quam patri meo; qui quia ad Livium III, 15 scribit *sic restituimus lib. 5, 42 seu non omnis delendæ urbis libido erat*, ideo nuper Gallus in usum Serenissimi Delphini scripsit ad eundem Livii locum III, 15 *sic à se restitutum jactat*. Nec satis; sed etiam de eodem loco addit, *Vulgatam nihilominus lectionem, quæ veterum auctoritate non destituitur, planiorem censeo*. Non possumus nos intercedere, ne quisquiliæ & glandes aliis placeant, & quod planius ipsorum balbutiei videtur, teneant. Teneant sane sibi; teneant, quum ipsi scribunt; sed dicant tamen, quare illic teneant.

Non

Non enim suum negotium tunc agunt, sed Titi Livii. Si autem omnia Livii scripta vetera exemplaria aliter habeant, si pluribus locis linguam suam confirmet ipse Livius, ut pater probavit, an hæc debent contemni? an nihilominus ad ipsorum planitiem debet Livius loqui? Omnia quæ vel vidit pater, vel unde excerpta nactus fuit variantium lectionum, habent, quod ille restituit. Quæ igitur illa veterum auctoritas est, qua non destituitur vulgatum? Si sic in suo Rhenanus, si sic primæ editiones, si alterum illud à nullo adoptatum, nisi ab Ascensio & Aldo, utroque haud dubie si non per incuriam typorum, certe sine auctoritate, quid illi ab his duobus adscitæ & inde propagatæ lectioni superest, quo se tueatur? Utique eandem sententiam (quippe quam in tali narratione patet inde obhæsisse menti Livii) rursus aliis verbis expressit VI, 22. *Nec in perniciem colonie pugnandum censebant.* Sed & voces & constructio eadem ab Livio reponitur VII, 35. *Delendi omnis exercitus fortuna non usus.* Enimvero dissentire & refellere rationes, per quas alius inductus fuit ad hoc vel illud statuendum, quidni liceat, quum sic optime verum prodeat? Sed dissentire sine causa, dissentire falsos allegando prætextus, & jactantiam in aliis reprehendere, qui ab ea sunt remotissimi, quid esse dicam nisi perversi cerebri indicia?

Sed pergis, Fabrette, *mire hac omnia agit.* Mire me agitalle nescio. Agitalle me scio, sed modo, quo unico id fieri potest, nempe conferendis & antiquorum & nuperorum hominum doctorum verbis atque sententiis, etiam considerata ipsa narratione Livii, quæ ratio agitando, certe in multis, certior est, robustior est, utique purior, quam rependo per limum & illiteratas cloacas illic Apin, hic Osirin clamare ab sese repertum; non alium in finem, nisi ut uno aut altero successu inflatus, ferociter ubique pronuncies, & Argentianas prope aquas instar cæcæ

cæcæ talpæ talipedes, & inprimis circa voces auctorum, qui integra omnia, quæ ab ipsis describuntur, viderunt, non Grammaticæ, sed tumultuosa & non bene instructa *παραπνεῖα* ineptias: immo etiam de me scribas, ut dein pro *Algido Pedum*, *nedum Livio*, sed *Silio contradicente*, nullaque similitudine reponat, quæ omnia apparet iisdem commentibus à te esse indagata, quibus *Argentiana* rudera duxisti, & ad veritatis templum æque prope accedere, quam *Argentianæ* aquæ ad *Algidum*. Testor enim tuam, licet acidi hominis, testor omnium aliorum fidem, an non universis fucum facias & falsissima edas. An ego ita perfrictæ frontis sum, ut vel ibi vel alicubi sponte mea sola mutationem obtulerim tantam, quanta est inter has duas voces *Algido* & *Pedum*? & quoniam inter eas duas voces similitudo nulla est, ideo id, quod ego proposui, vanum sit? Accipio tamen legem, quam sub his verbis videris ferre; & si nulla similitudo est, aut non alia, quam inter has duas appellationes, plane pro inepto vanoque habeatur, quidquid dixi. Sed tu nimis nigrum me facis. Ego enim non pro *ALGIDO PEDUM* repono, sed in literis vulgatis *ALGIDO* vel *algido* deliberandum statui, an non lateret *AB PEDO* vel *ab Pedro*, in quibus quis dicet nullam similitudinem esse, nisi tur? Quis non fatebitur multo maiorem in eis similitudinem conspici, quam inter te & virum honestum? inter emporium, quod tu novus faber, næ non parum claudior ipso *Vulcano*, Romæ recidivum extruxisti, quam vetus, quod olim fuit? Quin tu si scire vis, ubi nulla sit similitudo, respice tuas in loquendo delicias. Nulla similitudo est inter prisecam veramque Latinam linguam, & inter fordes, quæ ex ore tuo fluunt. Fabrettus est, qui scribere audebat *nedum Livio* sed *Silio contradicente*. Fabrettus idem est, qui sustinet scribere nuntia: 84 de re tempore *Augusti nedum decreta*, verum etiam perfecta. n. 177 *nedum ex Frontini textu*, sed ex alio *Frontini* loco.

Et

Et sic sapius. Quis ctedat eum, qui his amœnitatibus loquendi innutritus est & tantopere oblectatur, scire aliquid posse de tempore Augusti & vetere Roma? Et tamen is adhuc meminisse potest temporum in humaniorum literarum cultura ac meditatione impensorum pag. 65. Quid est, si non hoc, jactare, & ita, ut falsum dicas jactesque? Sed nempe ex illa humaniorum literarum cultura didicit loqui num. 227. *Me tamen non multum pro nunc de hac questione laborante.* num. 315 *mea fide pro nunc te credere volo.* num. 327 *missis pro nunc duobus generibus.* Hinc didicit efflare §. 43 *angulo maniorum magis meridionali.* num. 120 *invariata rationem.* num. 146 *approximare monasterio.* num. 158 *aliquali obliquitati.* §. 319 *solis ped. viij & un. iv. in latum patens.* Talibus non perfusæ sunt dissertationes tuæ & lingua, sed infectæ & illitæ. Hæc enimvero est humaniorum literarum cultura, (an *spurietas* num. 209?) quibus Augusta Roma utitur, sed (ne erres) non Augusti seculo, sed post mortem Lucæ Holstenii, quem hic Romanus aquæcurus tam impie excipit, ut nunquam satis magna piacula memoriæ ejus laudatissimæ ab hoc exigi queant. Crede prorsus nullam esse similitudinem inter gloriam urbis Romæ in splendore culturæ literarum humaniorum per Holstenium ac te. Sed furit hic homo in similitudinibus, eo miser, quod ipse eas metitur ut oculis, ita cerebro cæco & inæquali, nec aliis eas similitudinum convenientias considerandas permittit. Inter hæc duo *algido* & *ab pedo* negat esse ullam similitudinem; vice versa num. 72 maximam agnoscit inter nummum arcus Drusiani & ipsius (ut opinatur) arcus reliquias, ita ut primum inde putet dari conjecturæ fundamentum, tanta persuasione, ut utriusque schema componere non dubitet. At vero si quis utrumque inspiciat, nullo genere similia esse videat, nisi quod & sint in utroque arcus, & super eos triangulum ad emblemata pateat: quæ quidem

lem ipsa in nullo non arcu exstant. At si quis singularem consideret, quæ proprie ad particularem hanc similitudinem faciant, nec capita columnarum in nummo sic sunt incisuris ornata, ut in operis fragmento: in nummo eadem pertinent ad summum fornicis tegumentum, in ipso opere desinunt infra triangulum. Ab columnis, quæ sunt proxime Ianum ad columnas exteriores, in nummo sunt varia ornamenta, quæ nulla in ipso opere: sed nec pedes columnarum conveniunt. Itaque tantæ firmitatis hoc argumentum est tantaque hujus similitudinis æquabilitas, quam bonæ Latinitatis sunt, quæ ibidem num. 70 scribit. *Arcum suadeamus, quem Senatu decernente Augustus in honorem Drusi privigni statuit.* Quam superbus & arrogans ille pontificulus foret, si inter suadentes arcum illum fuisset. Nam ille *suadere* utitur pro conijcere, quasi hoc etiam esset ex seculo Augusti. Habes quod continet prima hæc tua periodus. Nam ut dispiciamus, utrum integer rectusque sit Livii locus, nec ne, melius impensa illa differtur, donec quam valido robore tu eum seperis, & quam firma constent ea, quæ propter illum in me es jaculatus, apparuerit. Hinc quoque ad secundam periodum, qua, ut solent muli, scabiem hominis plane Fabrettini fricare & titillare voluisti, nunc non aggrediar, non ut propterea me onerari colligas & hujus mihi gratiam fieri velle, sed ut & locum aptiorem occupaturus inferius, & hæcenus tuo exemplo parsurus talibus. Scribis enim in tertia periodo. *Nos equidem talibus parcentes te aliosque monebimus in tribus gravissimis Gronovium falli.* Debebant sane quatuor fieri, ut omnia essent isti, quem in societatem arcessis, paria, & eodem numeros Fabrettina implerent, quos Meibomiana. Cæterum hæc ipsa XII verba quum tibi constituent in dissertationis tuæ mathematica divisione numerum 369, non video in illis esse, quod de eis retulisti in accuratissimum illud

illud repertorium, ubi sunt *Algidi*, de eo *Jac. Gronovii errores* 369, *Jacobi Gronovii inepta Livii de Pedito oppido correctio* 369. Ostende age, quos errores in eo numero legitime demonstraveris. Ostende, quantam ineptiam in ista, ut tu suaviter ac jocosè vocas, correctione dixeris & patefeceris. Utrique præter fas est ostentare in indice velut exserto labore declaratum, quod nullibi lector tuus habebit. Sed ne dubita; nos novimus Illustrissimum nec non eruditissimum Abbatem Raphaelem Fabretum: & interea pignorer hoc in principio omen perspicuæ demonstrationis tuæ, quam ego in tribus gravissimis sim falsus; & tam certe falsum me esse prævideo, quam vehementer in hoc numero tu illa duo declarasti. Sed jam quemadmodum fallar, aut verius, ut te malus error abstulerit, audiamus. *Primo in stricta ubique acceptione τῶ* (voluisti τῷ, nisi forte hoc quoque signum est te esse absque controversia Abbatem doctissimum) *Algidi pro oppidulo cognomine, ad radices sui montis in via Latina jacente; quod tamen idem Livius, omnibus in locis per Gronov. allatis, non de ipso oppido Algidi intelligi permittit, sed de monte aut dorso ejusdem, non modicam extensionem habente; ita ut haud temere à Silio in eadem itineris Hannibalici descriptione lib. XII pluralitatis nomine vocetur*

nec amœna retentant

Algida. Tot enim (poetica præsertim figura loquendi) Silio poeta montes, quot vertices unius licet montis videri potuerunt. En strenue magistrantem (scit quid scripserit num. 339) Fabretum. En unum gravissimum, in quo fallor, vel potius (jam enim te adspicio ut veris vocibus aptum) colorem stercore fucatum crocodili, quo se illinit formosus ille Abbas. Et enim Fabrette, Quam tua pollicito pondere verba carent? quum non aliter adspicere id possim, quam ab imperitissimo stellione

stellione profectum. Quid autem dico unum? immo te arithmetica præeunte cerno in indicem tuum; illum perquam notabilem, quum citata verba conficiant numerum 370, abs te referri *Jacobi Grönovii de Alcido monte errores* 370, 371. Quot quæso? Agnoscam sane lenem te; & opinabor; quia dubs apponis numeros, etiam modo totidem à te innui. Enimvero tuam vicem rideo, qui in lacuna, ut apparet; non minus lubrica quam putida pedem figens hæc concepisti; totiens fere lapsans aberransque, quoties vestigium aliquod indoctæ tuæ ferociæ his impressisti. Nam ne dicam falsum esse ullibi me prodere in omnibus Livii locis stricte ita, ut tu vis, pro oppidulo montis cognomine accepisse; tum videamus si id prodidissem, an tantum admisissem flagitii, quantum tu vis; immo an non melius intellexissem, quam tu pronunciare audes, dum scribis Livium in omnibus per me allatis locis non permittere id intelligi, nisi de monte aut dorso ejusdem. Primus locus quem citavi ex Livio, est IV, 45. *Nunciabant legati Lavicanos arma cepisse, & cum Æquorum exercitu depopulatos agrum Tusculanum castra in Alcido posuisse.* Item citavi alium ex III, 25, ubi similis populationis vestigia. Quæris, quomodo illa debeant intelligi. Ego pronunciaui nihil. Tu negas Livium permittere intelligi nisi de monte. Quis judex erit? Fero tibi egregium, quem rejicere non potes, etsi jam Sigonio, jam Cluverio notum apertis oculis huc usque eum prætermiseris, Dionysium ab Halicarnasso IX, 4. *Λικανοὶ δ' εἰς τὴν Τυσχλανῶν γῆν ἐμβαλόντες ὄμορον ἔσαν σφίσι, ἣ πολλὰ δηλώσαντες αὐτῆς, ἐν Ἀλκιδόνι πολλὰ ἤθον χάρακα.* Tu Græco sermone satis peritus es, ut infra videbimus, & ideo Latinam interpretationem non appono. In his autem licet historia non sit eadem & ejusdem temporis, idem tamen factum agnoscis, eosdem populantes, eosdem populationem tolerantes, eundem populatorum receptum. Jam considera & vide (nisi forte

forte quia tu cæcus es & illustrissimus abbas abbatiam tuam videre non potes, multo minus hoc, alios videre mavis) an tua pronuntiatio conveniat Dionysio, qui certe palam & clare castra Æquorum ab Tusculani agri populatione reverforum posita in ipso oppidulo Algido testatur. Murmures tu licet, quæcunque in buccam venerint; judicium Dionysii nunquam effugies. Tertium quem ex Livio citavi locum cum Algidi mentione, est ex III, 27, ubi circa solis occasum profectus ab Roma T. Quintius Dictator media nocte dicitur in Algidum pervenisse. Dicis ad hæc, Livium non permittere intelligi de oppido, sed monte aut dorso ejusdem. Scribis item (nam quum de Algido monte jubes intelligi, interest scire, quem tu Algidum montem concipias) num. 362 *Algidum enim montem illum fuisse dicimus, qui post Tusculum ad levam Latina via non uno vertice protenditur Præneste & Orientem astrivum versus, cui hodie S. Silvestri cænobium & Rocca Priora insident.* Videlicet igitur, quum dicit Livius in Algido ab Romanis castra posita, verendum mihi est & aliis, ne innuat versus Præneste & propius hoc quam Algidum oppidum posita fuisse. Nimis profecto insulsam legem Livianis lectoribus ponit Fabrettus, & ineptus affatim est, qui putat vel mihi vel cuiquam sano id ab illo probatum iri. Hoc primum est, ut opinor, satis conspicuum acuminis tui, mi homo, hebetissimi specimen in demonstrandis erroribus meis. Sed jam aliter ago, & calumniam apertissimam mihi abs te injungi dico. Neque enim ego unquam aut ullibi professus sum me in Livii illis locis Algidum accipere de oppido. Quin immo postquam loca ab Cluverio in hoc vocabulo citata & frequentem ejus mentionem inspexi primo, ex eo semper hæc mihi fuit sententia; quoties de Romanis castris in Algido positis memoratur; nunquam illic oppidum ipsum intelligi oportere, nisi ubi agitur de eo

B

jam

jam expugnato: contra quoties de Æquorum castris, pluries quidem & patentia prope urbem, ut inprimis in conjunctione Æquorum & Volscorum IV, 26, sed & aliquando ipsum oppidum, ut certe in duobus citatis è Livio locis & altero Dionysii, quem etiam vides illic dixisse alibi *ἐν πόλει Ἀλγιδῶνα*. Hoc semper existimavi & nunc quoque existimo, palamque frendeas licet profiteor. Causam discriminis hujus eam habeo, quod Algidum passim & præcipue apud Dionysium appellatur ita Æquorum oppidum, ut hoc illi habuerint *ἀστυνέειον* perpetuum ad intestandos Tusculanos & alios Latinos Romanos. Immo plane etiam sic consideratur Livio, dum ita scribit III, 31. *Ambro Coss. missi hostem in sua sede in Algido inveniunt. Quam sedem interpretor ex XXIX, 35. Uticam omnes belli vires convertit, eam deinde si cepisset, sedem ad cetera exsequenda habiturus.* Sed objicere te sentio, quare posterior ille locus allegatur ex Livii III, 27 ad ostendendum situm oppidi Algidi, ubi Dictator Romanus dicitur in Algidum pervenisse, si non statuam illic oppidum ipsum intelligi debere? Tibi dico, Fabrette, id propterea feci, quia nec tu nec quisquam alius me adducet, ut non quoties de Romanis id dicitur, intelligam tunc castra admotam quam proxime ipsum oppidum fieri potuit: plane ut de Volscis bello III, 22 narratur Livio: *Consul lustrato exercitu Antium profectus (ubi dicebantur esse Volscorum copiae, ut Æquorum passim in Algido) haud procul oppido stativisque hostium consedit.* Cujus facti par exemplum est quoque in alia urbe VIII, 12. *Ad urbem ipsam Pedum castraque sociorum populorum, qua urbi adjuncta erant, integer labor restaret.* Extendat tu montana Algida, prout placuerit. Certum est, nec negari potest, quum Romani in Algido metari voluerunt, & illic metati fuisse dicuntur, nunquam versus Praeneste ivenunt, sed per eadem semper vestigia pro-

pter

per Tusculum prope urbem Algidum. Credas tu; quum Quintianus exercitus cum solis occasu egressus Roma dicitur media nocte in Algidum pervenisse, eam partem Algidorum montium intelligi oportere, quæ esset Præneste versus. Credas etiam; quum ad Corbionem recipiendum duxerunt Romani, prætermesse ultimas partes Algidi versus Præneste. Erit ea æque vera fides, quam vere & iuste credis te humanioribus literis operari, quod quidem credis verissime, sed falsissime. Itaque in expositione historiæ Livianæ de castris Romanorum in Algido non ter falli Fabrettum pronuncio, sed quoties de eo Livius agit. Quid quod falsa est etiam tua illa opinio; montes Præneste & orientem æstivum versus ab antiquis comprehensos sub vocabulo Algidi. Omnino enim Prænestinos fuisse appellatos constat ex Livio III, 8. *Laetium dum in Hernicis sedet, pradam agmen fefellit, supra montes Prænestinos ductum; inde demissum in campos. Vastare agros Prænestinum Gabinumque; ex Gabino in Tusculanos flexere colles.* Ex cujus vastationis progressu patet satis patet illam, quam ab Præneste versus meridiem producit Strabo, & cui ab latere versus Romam prætextum dicit *αὐλῶνα ἢ καὶ Ἀλγιδόν*, esse vel ipsos hos Prænestinos montes vel illis contiguos: item hinc patet Prænestinos montes, quos hic nominat Livius; esse sitos ab latere Præneste quod est versus Algidum, non versus Tibur. Ecce immo patet liquide non esse Algidum vocatum omnem illum montem post Tusculum non uno vertice procurrentem versus Præneste; & si qui sic vocaverunt; laxiore pronuntiatione usos fuisse possemus interdum credere, sed nemo nisi Fabrettus sic vocare sustinuit. Nam istius montani distinctas haud dubie partes fuisse variis appellationibus vel Vecilius mons testatur apud Livium III, 50, *in castra, quæ tunc in monte Vecilio erant.* Video quidem in Gallia nuper

in uſum Sereniſſimi Delphini ad has voces ſcriptum
 „ eſſe Opinor in monte *Algido* legendum, quod omnes
 „ auctores tradunt, Eutropius inprimis poſt noſtrum
 „ ſup. cap. 44. Irrepiſit in id nomen non abſimile
 „ mendum in vulgatis Dionyſii exemplaribus: legitur
 „ enim ἐν Λαγαδίῳ in *Lagadio*. nam emendatiores ἐν
 „ Ἀλγίδῳ exhibent. Sed in his nihil niſi immenſæ ne-
 „ gligentiae cum audacia certamen. Tam enim credo il-
 lum caſte ac juſte opinari de Liviana mutatione, quam
 vere in Dionyſii vulgata exemplaria illud mendum ir-
 repſit. Non irrepiſit in Dionyſium, ſed in Diodorum
 Siculum. Non irrepiſit in vulgata modo Diodori exem-
 plaria, ſed omnia alia quæ habentur aut inſpecta ſunt
 à viris doctis, quorum iſte fuit labor. Emendatiores
 quos dicat, non intelligo. Soli Laur. Rhodomannus &
 Ph. Cluverius alter in notis, in Vetere Italia alter ſic
 correxit, niſi quod Rhodomannus non citet Λαγαδίῳ
 ſed Λαγιδίῳ, quod dicit eſſe mendose pro Ἀλγίδῳ.
 Sed quum Stephanus clare dicat ἐθνικὸν eſſe Ἀλγιδῶ,
 apparet nihil in ea voce accidisse niſi mutationes Λ & Α
 literarum, & ſcripſiſſe Diodorum Ἀλγιδῶ, ſcilicet ὄρει,
 particulatim dicto Vecillio, uno ex collibus Algidiendi-
 bus. Nam egregie id ἐθνικὸν Stephani Græcum confir-
 matur ab accuratiſſimo Holſtenio per inſcriptionem ab
 Manutio productam, ubi ſic Latine idem concipitur,
 non ALGIDENSIS. Sic ergo in Algidi montanis varia
 omnino fuerunt vocabula, quibus certæ partes diſtin-
 gui ſolebant, ut paſſim factum.

Denique extra oppidum Algidum fuiſſe editum
 aliquod vel aptiſſimum caſtris, vel quod hoſtēs Ro-
 manorum ſolebant plerumque occupare, claro pro-
 bat teſtimonio Livius III, 60, ubi inter alia ſcri-
 bit: *Jamque pars* (Æquorum & Volſcorum exerci-
 tum in Algido conjunctorum) *egreſſa portis erat,*
deincepsque alii ſervabant (MS. Flor. ſcriebant, an
 ſarcie-

sarciebant?) ordinem, in suum quisque locum descendentes. Habes sententiam meam & tuos apertissimos errores.

Cæterum quasi homo meus non ex sulphurea Anienis exhalatione, sed ipso Aganippes aut Egeriæ adflatu fuisset-lustratus, non sufficit illi in pedestri narratione sic cespitavisse, ex altiore conatu labi vult, & minaci opinionis impetu instinctus poëticam Silii facundiam non modo capere se putat, sed etiam explanare, nitido sane quodam pacto. Nempe quum ego videns Telegoni muros ab eo statui prius Hannibali tactos, quam amœna Algida (quæ series est Livio contraria) pronuntiasset me malle Silium versibus suis ac poëticæ licentiæ relinquere; hic rursus errare me putans quod
 „ ejus verba de oppido accepissem, scribit *haud temere*
 „ *re ab Silio montanum tractum illum vocari pluralitatis*
 „ *nomine amœna Algida, quippe tot poëta montes, quot*
 „ *vertices unius licet montis, & hanc esse poëticam figuram loquendi.* Qualem explicationem! Ergo Hannibal ab Silio statuitur universos istius montani dorsi vertices pererravisse. Id referebat scilicet. Et singulorum amœnitates contemplantem non potuisse detineri. Id quoque erat pernecessarium. Ergo tempore belli Punici secundi montana illa inter Præneste & Algidum urbes erant sic amœna. Rogo quo amœnitatis genere? At Statio adhuc, tam sero tempore post, lib. IV Silv. 4 dicitur *Algidus aut horrens*. An ipso horrore fuit amœnus, sicut imaginariis horrorem tuum in scribendo esse? Quin adhuc statuo amœna illa non fuisse per omnes illos vertices, sed prope ipsum Algidum oppidum etiam tempore Silii, non in tot illis omnibus verticibus. At tu non Silio, sed indocto afflate Chœrilo, tu, dico, ideo quod Algida dicit Silius pluralitatis Fabrettiæ nomine, interpretans tot vertices; quid facies Martiali x, 30. *Nec Tusculanos Algidosve secessus?* unumquemque

videlicet istius montis verticem dices ab Martiale secessum vocari? & tot secessus, quot vertices? Quin tu exhalas verissime idem, Crudarum nebulae quod Albularum. Non pendet sane Livius ab Silio, & vicissim, & potest alter locum Hannibalicæ profectioni adjectum vocavisse, quem alter omisit, Imo etiamnum dico Silium poeticæ licentiæ & versibus suis relinquendum. Id dicent omnes, qui modo Silium inspiciunt. Quid enim ille? nempe ex ejus designatione Hannibal

*Præcepit ad ripas immani turbine fertur,
Sulphureis gelidus qua serpit leniter undis*

Ad genitorem Anio, labens sine murmure, Tiberis,
hoc est, in animo Pænus habuit proficisci versus Anienem. Ut ergo illuc veniret ab Erusinone & Anagnia, id iter sic institui debuit, ut Laticum primo, mox Tusculum, tum per montana Algida, exin Gabina arva transfret? Quæ potest fingi poetica profectio & prorsus Mæandrata, si non hæc aut Fabrettinus limes Argentiani aquæductus? Itaque Silius plane non implet historiæ sinceritatem, reticens causas, cur ita se Hannibal torserit; sed ut in omnibus, ita in hac ipsa quoque parte omnino relinquendus est licentiæ suæ, ut tu ineptus tuæ pluralitati & poeticæ loquendi figuræ: quam quis oro te docuit? An legisti, quid scribat Eustathius, η ὃ Ἀλπίς μέγιστον ὄρος, διὸ καὶ πλεονεχῶς λέγονται αἱ Ἀλπίς? Certe hic Episcopus sedulitatem Fabrettinæ animadversionis plane non adsequitur, vel verius dixerò hariolationis perfatur.

Sed non satis gloriæ est Fabretto exultavisse in historicorum & poetarum interpretatione, Græcis quoque hic mirifice callet; quæ ut videamus, venio ad secundum accusationis meæ caput, quod tu ridicula etiam cum phantasia & lippis oculis sic demonstras. *Callitur iterum Gronovius, dum insulse quoad alios ex Strabone, ut credit,*
male

male explicati sententia ; perridicule vera quoad nos , quibus magis quam Gronavio domus sua , loca isthac nota sunt , inter Albanum hinc montem & Tusculi inde atque Algidi juga , Vallem illam profundam & per plura passuum millia protensam aperiri inficiatur ; & gigantes machinatione Vallem claudit , & continente tractu ab Urbe Tusculo ad Albanum montem aggerem stupendum , ut minus , xxv stadiorum per otium ducit ; & tamen ex Strabone ipso non obscure disjunctio utriusque verticis convalle mediante , colligitur , iis verbis predictis proximis , συνεχὴν δὲ ἐστὶ καὶ τὰ τῷ Ἀλβανῷ ἀπὸ ὑπερῶν τῶν τοῦ Τυσκουλοῦ , huic (Tusculo) continenter adjacent partes ad Albanum Montem inclinantes . En quisquillas volantes , venti spolia ! En quid non Principis terrarum Romæ futilissimus incola audet ? quam ille βρυχάμενος ῥήματα γυμφοπαγῇ πινυμένην , δαπανῶν γῆρῳ φουρμὰν ? Ceterum hæc includunt tibi numerum 371 . Et quot in eo uno ostentat attentissimus domini sui sententiæ index errores meos ? In illo videat lector , præterquam quod supra citavi , *Albana Vallis per Jac. Gronovium sublata 371* . Item *Vallis Albana per Gronovium sublata 371* . In quibus profecto tamen habes quod mihi imputes . Agnosco enim præter indolis tuæ morem modeste hic mecum agi , dum in dubio relinquis , utrum male illa & erronee per me sit sublata nec ne . Plane non ita de Algido monte agebas . Sed enim fieri non potest , quin debeas & esse lepidus homo , & legisse memorias veteres de gigantibus , ita ut & placuerint tibi , & in mores eorum transieris . Adeo omni ex parte appares eorum germanus fraterculus & certissimus consors , non tantum in hoc capitulo , sed in universo illo scripto . Latini gigantes erant , qui scribebant *Vallem per plura passuum millia protensam* . Latini gigantes erant , qui scribebant *convalle mediante & verbis predictis proximis* . Gigantes erant qui Græca illa τὰ ὑπερῶν τῶν τοῦ Τυσκουλοῦ τὰ ὄρη inter-

interpretabantur Latine *partes ad montem inclinantes*. Geographici gigantes dicebant, *planities, quæ duobus ferme milliaribus longe lateque patet* n. 174. Denique gigantes erant, qui ſic ſuſtinebant mentiri, ut tu nunc facis perſtrenue. Eia itaque fratres ne deſere frater.

Dicis quidem me inſiciari, inter Albanum hinc montem & Tuſculi inde atque Algidi juga Vallem illam profundam & per plura paſſuum millia protenſam aperiri & gigantea machinatione claudere. Quin tu, ſi candidus es, ſi vir es, & non ſemiſer, ac inſtar novi Panis ἡδὲ πρᾶγ' ἔδ' ἀνδρῶν ὁλοκληρῶ, exhibe & oggere mihi iſta verba, quibus id facio. Ego enim de progreſſu Latinæ viæ agens cum Phil. Cluverio dixi non poſſe nec debere agnoſci ullam vallem, per quam ea via inter Tuſculum vel Tuſculanos montes & Albanos duxerit: tum citavi verba Straboniſ, in quibus certe vallis ejus vel minima mentio non occurrit. Ex aliis dein citatis ex eodem ſcriptore verbis collegi illud jugum, in quo vetus fuit Tuſculum, continente tractu procurrere ab ea urbe proxime ad Albanum montem, & tunc perſpicue addidi, *Ubi ſi qua humilitas diſtinxerit Tuſculanum & Albanum montes, proſeſſo per eam via Latina non tranſiit*. In quibus patet ſatis clare, me non ſollicitum eſſe in hac laboris parte de valle tali, an fuerit vel ſit nec ne, ſed an via Latina per eam duxerit. Nec negavi nec potui negare ibi vallem eſſe, quod non tu, qui valde ὀψιμαρτῶ mihi propinas, ſed jam Lucas Holſtenius, næ haud paulo dignior & honeſtior Romæ incolæ etiam per cineres ſuos, quam vivus Raph. Fabrettus, & cul ſimilem in meliore doctrinâ virum quærat jam oportet, me docuerat & ita perſpicue indicaverat, ut diſſidere non liceret, nec diſſiſus unquam fuerim, Scribit ad Cluverii pag. 954. *Hic ſine dubio ipſum montem intelligit, per cujus clauſuram aſcenditur in vallem, quæ Tuſculanos Albanoſque montes inter-*
jacet.

jacet. Rursus ad pag. 905, *Nam vallis inter Tusculum & Albanum montem Albana vocatur*, & infra pag. 912. Imo omnes mappæ suburbana referentes. Nisi hemitritæus ab Anienis luto rediens illa scripsisti, non debuisti existimare vel his fidem à me non haberi, vel illi aut etiam Cluverio, duobus, æque ac tu, sed haud dubie majori cum emolumento ac peritiorre apparatu ἀντίπαις. Cæterum à me nec tunc impetrare potui, nec etiamnum impetro, ut putem, per illa depressa inter hos montes ducere Latinam viam. Ut in istam sententiam venirem eamque firme retinerem, movit me Strabo, qui & vidit integram illam, & ea frequenter usus haud dubie fuit, ut tam accurate eam posset describere.

Sed audio hic novum crimen. Némpe ego & male Strabonem explico, & perridicule ex Strabone pronuncio. Itane, indocte Fabrette, placet tibi in rusticorum Latinorum triviis

Stridenti miserum stipula deperdere crimen?

Quem mihi accusationis tuæ testem, imo quem iudicem mihi præbes, eundem tibi defero, ni à me non male intellectus sit Strabo, sed pessime & insulsiissime à te vel quod ad me vel quod ad alios, & dum me sic criminaris, non *duo cornu copia*, (ut tu gigantee scribis n. 307,) sed immensa aliquot innumeraque cornua copiarum errorum tuorum effuderis. Contemplemur igitur Urbinatam vel semi-Romanum eximie græcissantem, cuius respectu Strabonem perridicule intelligo. Univerfus locus Strabonis est. Ενδοπέρω ἡ τ' καὶ αὐτὰς ὀρευνῆς, ἀλλὰ βάρυς ἐστὶ μετὰ αὐτῶνα καὶ ἀλείπτουσι τ' καὶ Ἀλγιδον, ὑψηλὴ μέγας δ' Ἀλβανὸν ὄρεα. ὅτι πάντες δὲ τὸ Τροικλὸν ἰδρυται * συνεχῇ δ' ἐστὶ καὶ τὰ τῶν Ἀλβανῶν ὄρεα ὑπερπύκνοντα. Age sane, videamus, quomodo hæc Strabonis verba nunc apud Tiberim, etiam Superiorum permissu, proferantur Latine: operæ pretium enim est

hoc exemplo uti, Vertit igitur Raphael, res profecto ingeniosa, qui falsius quam ego, Græca & Strabonem intelligit. *Intra montana ad quæ ea (Tibur scilicet & Præneste) sunt condita, aliud porrigitur montanum & sublime dorsum, convallem relinquens inter Algidum & Albanum montem. eo in loco Tusculum collocatum est* * huic (Tusculo) continenter adjacent partes ad Albanum montem inclinantes. Hæc interpretatio est, quæ voces Græcæ, ante tot annos forsitan in Italia scriptæ, fruuntur ex illo perdocto Fabretti gremio deprompta; quæ sane talis est, ut sicut in ea voces mirum in modum agitantur (agnoscis tuum) & moventur, ita venire nequeat nisi ab homine motæ simul & penitus excussæ per infrunitam supinitatem mentis. Et sane si vixisset Casaubonus; quid aliud ille, nisi redivivum Straboni venisse hominem Italum, magnum errorum hamaxarium diceret? Ut rebus id probetur; refers, ut video, interpretationem Xylandri, quam editio posterior jactat ab Casaubono emendatam; quod facile typographis hederam mercimonio quærentibus iudulgeodum concedatur in hoc certe loco vix inspectam ab summo illo viro fuisse. Sed tu, Fabrette, ante omnia dic quæso, cur malueris in hoc uno ab Xylandro abire, ut eo in loco ederes, quum ille eo in dorso? tuumne altero melius putas? Quis Græca ignorans & Latina tuæ legens distinguere posset, utrum per istud loco intelligeres dorsum an convallem? An non clare dicit Strabo ad differentiam aperiendam *ἐν τῷ ὄρει*, scilicet *ἐπὶ τοῦ*? Sed hanc lascivam licentiam tuam mitto. Patrocinare erroribus tuis enormibus. Quum scribis *intra montana ad quæ ea sunt condita, aliud porrigitur montanum & sublime dorsum*, fieri non potest, ut quis Græce imperitus illa legens, ex illa numeri mutatione tam notabiliter illic usurpata de montanis & montano, non existimet discreta esse montana, ut discretis locis con-

condita sunt illa oppida, & istis diversis montanis duci
 intus parallelum aliud montanum. An hujus cogitatio-
 nis ulla par occasio datur ex verbis Strabonis? cui
 quum idem numerus placuerit, tibi venustiori sane ho-
 mini is displicet; magnæ certe hallucinationis tuæ in-
 dicio, nisi dicas, quot sint illa tua montana. Strabo to-
 tum tractum inter Tibur & Præneste supponit, sed ex
 certa notitia, ὄρειναι; hanc ὄρειναι diversas per regio-
 nes adiacuisse duobus illis oppidis; etiam hujus ipsius
 ὄρειναι lateri versus Romam aliud prætendi montanum.
 Vides discrimen ingens inter tua vel Xylandrina &
 Strabonem. Sed si fortasse in alienis acutum cernens in
 tuis connives, manifestius te aggrediar. Dicis illa *εἰς*
καὶ αὐτὰς ὄρειναις verti recte montana, ad que ea condi-
 ta sunt; at vero alia ista τῇ ἁλ' Ἀλγιδῶν simpliciter Al-
 gidum? cur non etiam eodem modo illam ad quam Al-
 gidum situm est? Immo quod plus est, debuisti ex re-
 gula & formula interpretandi, quam ex Xylandro ad-
 sumis & improbissima conversione, interpretari relin-
 quens Algidum ad convallem. Oro te. Nonne hæc est
 impostura hominis plane saprophagi? Strabonis hic in
 loquendo mos est, tum alibi, tum xvi, 755, ubi dicen-
 tur duo ὄροι ἀρχόμενα μικρὸν ἀπέχον τὴν θαλάσσης. αὐτὰν
 Λιβανῶν τῇ καὶ Τρίπολιν καὶ τὴν Θερπρόσοπον μάλιστα.
 καὶ αὐτὰν Ἀνθλίβαν τῇ καὶ Σιδόνῃ. An hæc quoque sic in-
 vertes, ut dicas Tripolin & Theuprosopon incipere ab
 mari prope Libanum, & Sidonā ab eo, quod est prope
 Antilibanum? Atqui sic tu nugaris præclare, ut sane fa-
 cis: & moneo rectius te cum ipso Strabone interpreta-
 turum, mare quod est prope Tripolin & Theuproso-
 pon: itemque quod prope Sidonā. Immo cur non illa
καὶ αὐτὰς ὄρειναις interpretaris proprie montani quod
 prope vel versus eas est, ut ego interpretandum censeo,
 & quam fuisse Strabonis mentem & cui respondere
 Strabonis voces, quibus illam publicavit, nec tu nec
 quis.

quam poterit negare? Habes igitur unum in tuis, liquidissimum & verum errorem. Nam ne ista quidem interpretatio admitti meretur, qua in his vocibus utitur Cluverius in Italia pag. 951, *intra montium jugum ad quod ea sita sunt*, plane non nisi verbis mutatis; sed si vim consideres, prorsus eadem Xylandrinæ vel tuæ. Sed præterea cur ordinem verborum ab Strabone sic relictum μετὰ αὐλῶνα καὶ ἀλείψουσι τὴν Ἀλγιδὸν ὑψηλὴν μέγχι δὲ Ἀλβανῶ ὄρεσιν spernis, & turbatissima ista Xylandri aut prævalere aut bona esse credis *sublime convallem relinquens inter Algidum & Albanum montem*? Anne unquam voces illæ μετὰ τὴν Ἀλγιδὸν μέγχι δὲ Ἀλβανῶ ὄρεσιν notare possunt *inter Algidum & Albanum montem*? An μετὰ τὴν Ἀλγιδὸν bene Græca sunt? An scholæ Romanæ vel Urbinates nunquam tibi injecerunt Πολλὰ μετὰ πέλῃ κύλικος καὶ χεῖλες ἄκρης? & interdum μετὰ τὴν poni tanquam adverbium? Rursus an si eam vocem ita sumeres hoc loco, ut sumenda est, atque adeo Græca essent, significare possent *inter Algidum*? Rursus an voces illæ μέγχι δὲ Ἀλβανῶ ὄρεσιν aut per se solæ aut conjunctæ cum illis aliis notare possunt *& Albanum montem*? Immo an non illas junxit Strabo cum voce ὑψηλή? Videte Fabrettini pedes proprii, quam Græcæ linguæ & notitia & scriptoribus in usurpatore vestro juvati fueritis. n. 119. TALE GIGANTEUM GRÆCIA JACTET OPUS. Vide enim, Fabrette, quam sis ignorantia præda? quam vana ægide oculos tuos ipse deceperis? & dum Gronovium arcessis male & perridicule explicati Strabonis, quam male eundem intellexeris ac torseris, & quoties in uno loco fallaris, dum Xylandro potius vis credere, quam ipsius Strabonis manui; nisi quod dum videris Strabonem intelligere non posse ob infelicia & jejuna tua studia, Xylandro te dedere coactus fueris. Nullum enim eorum, quæ posui, est, quod non summam tuam imperitiam pro-

prodat, aut ab alio homine proficisci queat, quam quem velut ab Musis damnatum devotumque mera ignorantia ac stupor defixerunt; neque contra ullum eorum hiare potes. Sed nimirum ita fit; places tibi in numero errorum meorum. Itaque experiris in te dari exemplum ejus, quod ab sapientibus viris frequens inculcatum est, nullam partem vitæ tam obnoxiam & teneram esse, quam quæ maxime placet. Dixit autem Strabo esse ὄρεινόν, quæ ducatur & posita sit circa urbes Tibur & Præneste: intra hanc ὄρεινόν, hoc est, magis versus Romam ponitur, ait, alia montium ράχης. Quo situ illa ράχης est in comparatione prioris & ulterioris? aut quid de ea celebratur? Nimirum duo, alterum respectu ipsius istius jugi, quod est circa Præneste ac Tibur, alterum respectu locorum adhuc propius Romam. Primum est μετὰ τὸ αὐλῶνα κατὰ λείπασσι τὴν κατὰ Ἀλγιδόν, hoc est, ita sita est hæc ράχης ἐνδοτέρως respectu ulterioris, ut in medio vallem relinquat, illam nempe, quæ est prope Algidum. Secundum est, ut illa eadem ράχης ἐνδοτέρως sit ὑψηλὴ μέχρι τῆς Ἀλβανῆς ὄρους, perpetuo jugo & collibus junctis progrediens usque ad Albanum montem. Terram licet omnem cruas, aut Acheronta subvertas, nunquam efficies, ut non

Sit mentis vitio lasa figura tua;

ut non sit hæc vera explicatio verborum Strabonis, nihil omnino statuentis de locis inter Algidum & Albanum montem; aut quin istorum locorum faciem sic & consideraverit & viderit Strabo, quæcunque nunc tu eis aut nomina nova imponas, aut considerationem oculorum tuorum falsam admoveas. Quid enim facit hic homo? Diserte Strabo dicit versus Algidum esse vallem, quæ vallis efficiatur per tractum montanum ἐνδοπρόν, ubi est Tusculum, & alium exteriorum tractum montanum, qui pertinet prope Præneste ac Tibur. Ille utitur his Strabonis verbis, ut *Algidum montem* probe-

possit

poſt Tuſculum ad lervam via Latina non uno vertice pro-
tendi Praneſte verſus: Quæ ſane, quanquam eſſet verè
iſtorum locorum facies; & ſic in iis operata fuiſſet natu-
ra, nihil faciunt ad rem aut ad Strabonem. Utiq̃ quum
ſimpliciter Strabo nunc dicat Ἀλγιδόν, & paulo ante
determinaverit, quid ſit illud Ἀλγιδόν, nempe πάλιν
τοῦ, quis poteſt eſſe tam invenuſtus & inhumanæ liti-
raturæ, ut nunc de Algido monte Strabonem loqui pu-
tet? Et ille tamen porro ex eodem loco hoc Strabonis
etiã ſic ſcribit: *Nam Latina via, cujus pluries veſtigia
recognovi, ad latera Tuſculani & Algidi montis & Vallis
jam dictæ à lava imminens ducebatur, ut ex ſequenti
Strab. loco lib. v. à Cluverio inter tot hujus & aliorum au-
thorum dicta qua cumulat non animadverſo, innotefcit.*
Haud dubie tu is es Fabrettus, qui ubi unctum lapidem
videris, Deum tibi imaginaris; ubi ergaſtuli alicujus
prisci crypta tibi occurrit, emiſſaria aquarum deprehenſa
abs te jactes. Nihil potuit fieri convenientius, ut pro-
bares verum eſſe; quod alibi ex Cicerone adduxiſti; in
te ipſo, ut is qui ſemitam non ſapis, alteri monſtres
viam. Ita id nunc facis, ut nihil ſupra. Plane non dicit
Strabo in deſcriptione Latinæ viæ eam ad latera Algidi
montis ductam; ut contra clare dicat κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀλγιδὸν
πάλιν τοῦ, in illud ipſum oppidum fert, & quidem
deſcendendo. Proſus igitur etiã vaniſſima ſunt, quæ
ſcribis num. 366, unde Algidi dorſum cum Tuſculano;
non vero cum Albano monte continuari recte ex Strabone
percepimus. De conjunctione Algidi dorſi cum Tu-
ſculano nihil nec in noſtro loco nec uſpiam alibi Strabo.
Monſtra in eo vel unum verbum, quod huc dirigat &
unde id recte percipere potueris. Utiq̃ ergo jam opi-
nor agnoſcis, Fabrette nihil proſecto in his aliud quam
Erroris adicula detrimentum; conſpectus tui lippitu-
dinem æque magnam in contemplandis Strabonis ver-
bis, quam in locis iſtis cognoſcendis, qua factum eſt, ut
omni

omnino magis, quam Gronovio domus sua, istæ tibi sint perspecta; quum tamen Gronovio dolori foret, si non Strabonem & hinc tractum suburbanum Romæ haberet cognitiorem, quam sese ipse Fabrettus: neque Gronovius dubitat, quin quicumque hæc videbit, agnitus sit ipsi non æque domum suam notam esse, quam sibi tuam & in universo illo Strabonis loco cæcitatem & in Græcis literis ignorantiam; ineptiam vero & temeritatem & Cyclopææ simul ac gigantæa maiorem audaciam in baptizandis illic vicinis locis. Et habet jam, teor, satis de hac Strabonis parte & tua ejus intelligentia.

Ut ad præceptum soliditatis tuæ in his caput redeam; unde discessi, nempe ad vallem Albanam; rursus te convenio & rogo causam, cur vallem illam, quam agnoscunt Cluverius, Holstenius, æque ego & tu, mediam & separantem tam Algidum quam Tusculum ab Albano monte, & in qua castri Molarie rudera visuntur; cur dico illam tu appelles Albanam? quod in quaestione mihi esse contra Cluverium & Holstenium profiteor.

Si Tusculum & Algidum in eandem vallis longitudinem concurrerint, an non ab his potius mutuari ea nomen debuit, quam ab Albano monte? Constat semel tantum ab Livio nominari vallem Albanam; nec ullibi amplius in universa antiquitate; nisi quod tu tantus nugator es, ut eandem ab Strabone etiam indigitari existimes per voces αὐλῶνα ἢ καὶ Ἀλγιδόν. Dico id fieri non posse, & omnia per te confundi. Nam Straboni αὐλῶν ὁ κατὰ Ἀλγιδόν ponitur respectu duorum montanorum tractuum; in quorum altero sunt Tibur ac Præneste, in altero Tusculum. In horum medio ponitur ab Strabone vallis ἢ καὶ Ἀλγιδόν, ut solet semper inter duos montanos tractus vallis intercedere & eos alioquin cohesuros separare. Quid jam hæc descriptio potest facere ad vallem quam

Livius

Livius vocat Albanam, & in quam venientes ab tertio lapide Gabina via, & transversis itineribus per Lavicanos agros in Tusculanos colles transgressi, & infesto agmine Romam petentes descendere narrantur Æqui Volscique, & descendantibus in eam obvii fiunt venientes ab Roma Hernici Latinique? Quum Algidum à te ponatur euntibus ab Roma ad sinistram Latinæ viæ, hæc vallis Strabonis adhuc magis est sinistra, utpote ab Algido procedens ac pertinens ad montana Tiburna ac Prænestina, non versus Romam, non Albam, non versus alia. At vallis media Tusculi & Albani montis, quam vos Albanam appellatis, ad dextram viæ Latinæ est, si ab Roma quis progrediatur. Itaque plane Strabonis vallis alia est, quum si descendentes ab Tusculano monte hostes in illam descenderint, sane non verti debuerint versus Romam, sed potius ita ab ea avertantur. Et ipsæ voces Græcæ errorem tuum arguunt: qui enim illæ αὐλὼν δὲ τῆς Ἀλγίδου notare possunt *vallem Albanam*? & utique voces sequentes μίχεται ἔς Ἀλβανὸν ὄρος nihil pertinent ad illam vallem, de qua præmisit, sed ad ῥαίχην Tusculanam.

Jam quod ad vallem Albanam ex Livio pertinet; quid acturi erant hostes descendentes in illam vallem, quam dicis xxv stadiorum? cur non antequam in eam descenderent, venientes in Latinam viam, quam in sublimi ad latera collis Tusculani conscensione ponis, recta inde eam viam sequentes Romam iverunt? An voluerunt medios se subicere Tusculanis Albanique montis circa incolis, utique Romanorum amicis, ut missilibus ex superiore jactis trucidarentur, aut alii inde decurrentes loci ingenio uterentur ad eos conturbandos? Immo & iverunt Romam & accessisse prope Romam, si mihi non vis credere, crede Dionysio Halic. eandem historiam, ut solet, immutatis quibusdam narranti & sic testanti ix, 83.

Αἰκανοὶ δὲ καὶ Οὐολῆσκοι περινομώσαντες αὐτῶν τὴν χώραν αἰδέως, ὅτι τὰς Τυσκυλαίων ἀρχὰς ἀφίχοντο Ἀλαρινῶντες

πάντες ἢ καὶ τέτρες, ἔθενός αὐτωομήν, παρήσαν εἰς τὰς
 Σαβίλων ὄρες· ἐλάσαντες ἢ καὶ διὰ ταύτης ἀδεῶς τῇ γῆς,
 ὅπῃ ἢ Ρώμῃ αἰφικνῶντο, ita ut & contemplarentur
 moenia, & ab oppugnatione honnisi idcirco se conti-
 nerent, quod machinas ad eam rem ignorarent. In eo
 igitur itinere post descensum ex Tusculano, contigit
 pugna hæc narrata Livio. Hinc dico, ut id omne pos-
 set fieri, non debuerunt transgressi Latinam viam
 transversam, descendere in illam vallem, quam Stra-
 boni putas non solum per illas Græcas voces, quas vi-
 dimus, sed etiam significari per hæc sequentia & quidem
 rectius συνεχῇ τῷ Τύσκιῳ καὶ τῷ Ἀλβανῷ ὄρει ὑπο-
 πύλων descendi, verum ab illa parte montis Tusculani
 descendere, quæ Romam spectat, unde etiam viatrium
 in viam Latinam ducis, & ubi haud dubie coje-
 runt confinia Tusculani agri & Albani, (non minus,
 quam hanc ipsam vallem opinor fuisse æque Tuscula-
 norum finium ac Albanorum) quod perspicue indicat
 Livius VII, 39 ab Lautulis scribens *incompositi pradantes*
in agrum Albanum perveniunt, & sub jugo Alba
Longæ castra vallo cingunt. Postero die. . ex pradoribus
vagis quidam compertum attulerunt T. Quintium in Tu-
sculano agrum colere: & sic quum tunc ὁδὸν ἡμέρας
 μίας (ut ait Appianus) Roma abessent, convulsis signis
 infesto agmine ad lapidem octavum viæ, quæ nunc Appia
 est, perveniunt. Sic confines erant agri Tusculanus &
 Albanus; in tantum ut quum Suidas scribat Τιμαλῆος
 ἐν ἀρχῇ διῆγε Τρσυλανῷ λέγομένῳ, ἐπελάττοσε ἢ ἐν Ἀλ-
 βανῷ, licet id sic possit se habere, ego tamen non du-
 bitem, quin Suidas id hauserit ex diversis scriptoribus &
 sic connexuerit, quorum alter dixerat post scholam
 adeptam vixisse in Tusculano prædio, alter mortuum
 esse in Albano, quum uterque revera eundem locum
 innueret. Sic ergo confines erant Tusculanus ager &
 Albanus in latere horum locorum versus Romam, &

in ipsa hac valle, ut non magis illa pertinuerit ad Albanos quam ad Tusculanos. Itaque quum appareat Aequos Volcosque non descendisse ad illa interiecta Tusculo & Albano monti transgressos transversam viam Latinam, tum, ut incepti, de ipsa valle post Cluverium & Holstenium jam te convenio, cur illam mediantem tuam convallem appellatam prorsus Albanam & non quoque Tusculanam existimes? Da ejus probam veramque causam. In iisdem his circiter locis notissima est vallis Aricina Ovidio memorata, quam Juvenalis vallem Egeriae dixit. Unde hæc id nomen accepit? quomodo sita est? Dicit clare Strabo lib. v. τὸ δὲ ἱερὸν Διανᾶς ἐν αἰατῷ περικέσται ἢ λίμνη πελαγίζουσα· κύκλω δὲ ὀρευνὴ συνεχὴς ὁφρὺς περιέσται μία καὶ ὑψηλὴ, καὶ πρὸ ἱερῶν καὶ τὸ ὕδωρ δούλαμβάνουσι ἐν κοίλῳ τόπῳ καὶ βαθεῖ. Compose, sodes, hujus Aricinae vallis descriptionem suis collibus septam cum illa, quam vos facitis Albanæ vallis, non magis Albano monti, quam Tusculano vicina, & tamen à vobis Albanæ creditæ. Magnam duntaxat videbis differentiam. Quod si nihilominus putas eam satis certam causam esse, quod Strabo dicat τὰ ὑποπίπτοντα τῷ Ἀλβανῷ ὄρει, certe insulsus esse pergis. Quippe & Dionysio Hal, sic de agro Albano, quem finitimum statui Tusculano, dicitur, ὑπὸνέσται ἢ τῇ πόλει πεδία θαυμαστά, & quum ab urbe dicatur nomen accepisse mons, haud dubie potius illa πεδία attribuenda sunt Albanæ valli. Rursus in alia parte caput Ferentinæ scribitur Cincio apud Festum fuisse *sub monte Albano*. Ergo haud dubie, si tuæ ratiocinatio valet, in valle quoque Albana. At nihil minus, quam ut illud fuerit inter Tusculum & Albanum montem. Etiam Albanum Domitiani fuit ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανόν apud Dionem lib. 68. Immo & Statii ager.

Dardania quamvis sub collibus Albæ

Rus proprium, magnique Ducis mihi manera curæque
Unda. *Equi.*

Equidem multa spatia vel terrarum vel aquarum sunt duobus populis adfita, & ab alteris modo nomen sortita, aliorum confinium rationem non habentia. Sed quum Tusculum vetustius sit ipsa Alba, cur non ab illo nomen accepisse credemus verius quam ab Alba post demum condita? adeone invida fuit Alba, ut ne in hac quidem vallis appellatione non modo cedere vicinis, sed etiam vincere contenderit. Sed concedamus & hoc: vicerit sane; & vocata fuerit Albana vallis, quamdiu Albæ nomen magnum fuit. Quid ea deleta, ne tunc quidem Tusculani, semper adeo focii Romanorum, partem aliquam in eo tenere potuerunt? idque post tot annos, quibus post Albæ ruinam scribebat Livius? Propterea, quicquid tu habitum loci hodiernum contemplanus ex jure & facultate Illustrissimi Abbatis baptizes, Albanam vallem & Albanum agrum, quem vocat Livius 1, 22, qui finitimus fuit Romano, cur non pro iisdem accipi possint, hæcenus nulla verisimilitudine alicujus argumenti demonstratum est; non magis quam cur Vallis illa inter Tusculum & Albanum montem credi debeat universa olim dicta Albana. Ex quibus omnibus vides vecorditer abs te actum fuisse, dum me criminatus es I inficiari vallem aperiri inter Tusculum & Albanum montem. II post eam gigantea machinatione clausam continente tractu ab urbe Tusculo ad Albanum montem aggerem stupendum ut minus xxv stadiorum per otium ducere. III Strabonem male explicuisse; ex quibus duo priora sunt Abbatica mendacia, & in tertio meram tuam esse lævitatem, per quam nihil in Strabone intellexisti, omnes videbunt, confido, & fatebuntur.

Cæterum non satis est viris doctis hoc loco positam inter Tusculum & montem Albanum vallem (quam esse semper agnovi) appellavisse Albanam (quomodo antiquis fuisse appellatum universum id humile spatium

inter Albanum montem ac Tusculum negavi & adhuc nego) immo & illustrare volunt., Itaque Cluverius pag. 944 in ea ipsa ponit Tusculanum Ciceronis. Hoc primum satis iniquum. Si enim & via Latina per hanc ducta, (quod ab ipso statui vidimus) & ea via proxime Tusculum præteriens, vel ut scribit angelicus Raphael, in sublimi ad latera collis Tusculani conscensione ducens, tamen manserit in Albana valle, atque adeo hæc vallis obtinuerit appellationem Albanæ etiam proxime Tusculum; cur villa Ciceronis potuit dici Tusculana, & non potius Albana? Etsi enim Plinius eandem locet in suburbano Tusculani agri colle, quoniam tota hæc vallis xxv stadiorum est *ἡ ὑπὸ τῷ Ἄλβανῳ* Albano monti, potius denominari debuit ab cognomento vallis; in qua eam ponunt, & ab nomine montis, cui subjacebat cum universa illa valle, quam ab colle alterius oppidi prope siti. Immo qua ratione id diceretur in valle Albana situm, quod in colle agri Tusculani? An vallis & collis sunt similia? an Tusculani agri collis esse in valle Albana potest? Et tamen quum Plinius dicat clare eam villam fuisse in colle agri Tusculani, non potest idem Cluverius concoquere Scholia in Horatium statuentia *ad Tusculi latera superiora* eandem villam fuisse, vultque illic legi *inferiora*, more domesticæ illi audaciæ ob causam satis indignam, quæ apud eum videri potest. Quasi non circa Tusculum varii fuerint colles Tusculanorum finium, & hi ipsi colles non satis polite ab Plinio describerentur latera superiora, nihil minus quam valli Albanæ adscribenda. Certe sic etiam Corne ab Plinio eodem xvi, 44 describitur lucus in suburbano agri Tusculani colle. An hic quoque statuetur in Valle Albana? Verba sequentia Plinii sunt, *antiqua religione Diana sacratæ à Latio*, in quibus valde ridiculus mihi apparuit vir ille, qui nuper notavit illic corrigendum esse *à Tatio*, quum Tatio sciamus omnes

omnes nihil juris fuisse in colles agri Tusculani suburbanos, ipsi Sabino regnanti in novella Roma, nec majus pontificium sacrandi aliquid in finibus Tusculanis, quam Philippo vovendi & ponendi statuam Herculis in ostio Istri. Sed quod volumus, hoc est, si ad latera Tusculi fuit illud Ciceronianum, cur locus ille dici debuit Tusculanum, & circumfusa regio Vallis Albana?

Immo quod nullus ex antiquis aut dixit aut dicere voluit, id nunc non verentur effutire. Quippe ibidem fuisse ait idem Cluverius aquam Crabram, eum nempe amnem, qui in Valle Albana (ut vocat) inter duo oppida Frascati & Rocca di Papa propter hujus orientale latus versus urbem Romam contendebat. Et quid dicunt antiqui? Nempe ipse Cicero vocat Tusculanam aquam: testatur se pro ea Tusculanis vectigal pependisse: ipse Cluverius tamen ait ex imis Albani montis radicibus exortam. Immo & deliciæ Nympharum Fabretti, quum velut Pompilianus Abbas designato prius per lituum suum loco oppedisset, & sic numen dedisset, num. 271 augeri hodie rivum aquæ Crabræ ex aquis Julia atque Tepula, quæ perruptis ductibus in eandem vallem Albanam influunt, ex se patere scribit. Fruantur; & viderint, si venit ex Albani montis radicibus, si manat per vallem Albanam, quo jure antiquitas eam vocaverit Tusculanam: immo si & villa Ciceronis fuit in valle Albana, per quam ea aqua manabat, atque adeo prius ad ipsius villam, quam ad Tusculum perveniret, quo pacto Tusculani potuerint vectigal ab eo pro ista petere?

Sed rediens ad locum Livii & ad te, Fabrette, cui cupio præbere occasionem latrandi errores meos (quod jam est mihi vel dulcissimum acroama, vel tanti facio, quanti auctor ἡ ἀδὲ γὰρ) opinor, quicquid dixerō, ita te firmum & asperum esse, ut ne nunc quidem ex medio illo intervallo humilique inter Albanum montem ac

Tusculum appellationis Albanæ possessionem juste à me abigi existimes. Convenio te propius. Origo molestiæ universa fluit à verbis Livii III, 7, ubi dicuntur Hernici Latinique obvii fieri *descendentibus ab Tusculano in Albanam vallem*. Tu qui ita operaris literis humanioribus, & ideo Livium in promptu habes, attendistin' unquam aliquid monstri in eo residere, quod quum sit atim ante dicat *integra loca Tusculanum agrum*, & in *Tusculanos colles transirent*, & sic ibi substantivum bis addat, nunc tertio loco idem appellans simpliciter dicat *ab Tusculano*? Si ad id animum unquam advertisti, jam dic mihi (nam hîc erro) cur id hoc loco solo fit? Quin potuerit ille omittere vocem *agro*, aut *colle*, vel ex elegantiae suæ jure vel ex Romanæ locutionis decore, nullum dubium quidem est: quippe quorum utrumcunque quum nescirent alii, meminimus XXII, I, vocem priorem illam audacius quam decebat, fuisse ab illis interjectam. Imo sic VII, 39 T. *Quintium in Tusculano agrum colere* scribit. Itaque potuit sane facere. Sed cur id non etiam paulo ante fecit, & tantum placuit illi in hoc loco? An credis id placuisse illi ob singularem Patavininitatem non ab Asinio minus stulte effutitam & obiectam, quam ab Gallo JC^{torum} Primicerio post Erasimum deprehenfam & stabilitam in *notis sisti non posse, multam certare, imperium aut coercionem inhibere, Æsquiliæ migrare, Æsquiliæ habitare*, quæ ego opinor & certe scio tam ex medio fori Romani nitore venire, quam isti homini fuisse ignota. Certe tamen ita habent omnes editiones, etiam postrema illius JC^{ti}, quem dixi, scriptionibus oneratissima. Quod tamen in isto minus miror, quia illius labor non in eo se exercuit, ut quid Latinum esset, quid fidæ veteres membranæ testarentur de manu Livii, respiceret; sed ut ex Gla-reani, Sigonii, Gronovii spoliis ingratiſſimas confu-
ret notas, sordidas vulgatorum per typos exemplarium
mendas,

amendas, dummodo planiores ipsi viderentur, contemplari paratior. Itaque illum omitto, & te alloquor, hætenus nos ignorare, ullibi adservari membranas castigatiores & pluribus retro annis scriptas, quam quas Medicæa scrinia, illa plenissima veri & antiqui nectaris scrinia, (& quanto cum honore mihi fratrique meo commemoranda!) inter plures alias possident. Earum collationem instituit idem frater meus, unde didici illic legi ab *Tusculana in Albanam vallem*. Hoc ita esse quum dico, ea certe verborum meorum pars vacua est ab timore, ne inter meos errores à te reponatur. Prope enim es ac videre potes. Sed neque si dixero tutius uni huic membranæ credi, quam omnibus fere aliis, quæ satis numerosæ alibi sunt, & ideo hanc ut vetustissimam, ita verissimam Livii scripturam. Quid autem jam? nonne si utique eam humilitatem, quæ est inter Tusculum & Albanum montem, isto loco ab Livio intelligi Cluverius, Holstenius, ac tu expugnaveritis, duntaxat concedere debetis, ut dividatur, & pars subjecta tantum Albano monti vocata fuerit Albana, altera pars Tusculum propior Tusculana appelletur? Ex quo fit, ut Tusculanum Ciceronis in Albana valle prorsus non fuerit: & ex eodem clarius fit, plane viam Latinam per eam non duxisse. Etiam ex hac narratione jam constat non statim ab Tusculo descendentes venisse in vallem Albanam; sed prius in vallem Tusculanam, & ex ea denique in Albanam, ut videtur apparere ex Livio, humiliorem quam erat Tusculana. Hæc si non evertis, (quod non potes) habeo quod petii. Etiam porro tu vide, ut Crabram, Juliam ac Tepulam aquam soli vestræ Albanæ valli adsignes. n. 271. Ego autem etiamnum nego illam regionem ab Livio intelligi, ut recta in illam descenderint, sed prorsum partes Tusculano & Albano monti subjacentes versus Romam urbem, & quasi finem earum vallium prope agrum Romanum.

Denique, Abbaticæ Raphael, tertium capitulum, quo mihi errores meos admetiris, sic concipis. *Fallitur de-
mum, dum locum Strab. lib. v. de derivatione via Latina,
alias per nos in Dissert. I num. 44. expensum, Incipit via
Latina ab Appia, ad sinistram ab ea prope Romam defle-
ctens, ac super Tusculanum Montem transit inter Tusculum
Oppidum & Montem Albanum, ut ad suam thesim acco-
modet, grammaticæ sicque de transcensu verticis Tuscu-
lani interpretatur; quod nos περὶ ὀρεῶν ἀλυσίᾳ de ea,
quam diximus, sublimi ad latera collis Tusculani Via Lati-
na conscensione exponimus, & loco ipso adjuvante opiniosis
hujusmodi ostendemus. Hoc τῆς ὁδοῦ ἐν ὄρει* absolvit
tibi (an vobis dicam?) numerum 372. Cujus momenta
singula ut bene animadvertantur à lectore tuo, ponis in
Indice, Jacobi Gronovii errores de via Latina ductu 372.
*Latina via Tusculum non transcendebat cum Gronovio
372. In quibus nescio an sic incitato tibi constiterit nu-
merus officiorum, quam quidem opiniose subduxeris nu-
merum errorum meorum. Utrique enim quantum video,
habes tu opiniosam & Grammaticam & ἀληθῆν. Prius
ipse, reor, jam satis odoratus es opiniosi & gigantei in lo-
quendo genii possessor. Posterius, nempe tibi esse ἀ-
ληθῆν opiniosam, inde colligo, quod nunquam probabis
me de ipso summo, quicumque esse potest, Tusculani ver-
ticis transcensu quidquam dixisse. Verba mea sunt. Sed
ut manifeste ait Strabo, super jugum vel trans jugum mon-
tis Tusculani, mediū inter urbem Tusculum & Albanum
montem, supergressa Latina via, & ab eo jugo descendens,
detulit in vallem, quæ pertinet ad Algidum usque. Non
potes negare, quin per hæc definiatur tale jugum Tu-
sculani montis, quod versus Albanum montem citra ur-
bem Tusculum jacuit, non ultra, non etiam ipsum in quo
sitā fuit urbs Tusculum.*

Jam igitur iste vertex illius ὀρεῶν, in qua Tuscu-
lum fuisse notat Strabo, si altiores habuit colles ab ulteri-
ore

ore oppidi parte, & de eorum aliquo me loquutum esse censēs, maledicus es; si ab illa oppidi Tusculi parte, ad quam patuit vestra medians Albana convallis, non sunt eminentiora iuga, quam id ipsum, in quo est Tusculum, nefarius magis es, qui voces meas de Latina via supergressa jugum vel trans jugum montis Tusculani captes, & ex te ita emendes, ut dici debuerit de conscensione collis ad latera. Denique quid improbius ab nebulone aliquo fingi potest, quam quum tradis me statuere viam Latinam transcendisse Tusculum? Scelerata hæc loquendi & agendi ratio. Quin tu dum concedis mihi Latinam viam fuisse in conscensione collis Tusculani ad latera, rem facis unicam proposito meo & causæ de qua agitur. Nam quum Cluverius scriberet nunc *per vallem Albanam via Latina ferebat*, nunc *Vallis hac per quam Latina via ad Algidum ducit, Albana vocatur vallis*, nunc p. 946. *Latinam viam Albanam vallem inter Albanos Tusculanosque montes ad Algidum tulisse*, rursus *Latina via per mediam vallem, qua est inter Tusculanos montes montemque Albanum in altiora loca dictis montibus contigua tendit*, etiam quum Holstenius *incedentem Latina via habere sinistros Tusculanos montes* tantum, quasi non etiam per aliquam eorum partem vel jugum incederet, & ita id sub se haberet; sic quum illi scriberent, ea negavi cum verbis Strabonis posse componi, haud dubie meliorem ἀληθινὴν & πραγματικωτέραν habentis in illo & montium sui temporis situ & viæ Latinæ ductu, quam mille vel Cluverii vel Holstenii, vel alii multum his duobus dissimiles, nec ulla ratione cum illis nominandi, quales estis vos Illustrissimus Abbas; & prorsus statuo ex ejus verbis perspicue sequi viam Latinam ductam fuisse per vel super vel trans aliquam partem eorum montium, qui Tusculani vocabantur, non per vallem Albanam; & quidem eam partem, quæ sit ab latere oppidi Tusculi versus Albanum montem; id sive jugum Tusculani montis sive conscensionem ejus

ab latere appelles, ciccum in eo non mereris. Sed tanto imperitiæ delirio laborat, ut nec ipse loqui sciat nec loquentem intelligat, alium. Quis enim Latinus unquam dixit *sublimem ad latera collis Tusculani via Latina consensionem*? At ego quum dixi viam *super jugum supergressam*, has meas voces non vult intelligere nisi de transscensu, ut ipse loquitur, verticis Tusculani; interpretes vel malignitate plenus, vel ignorantia, quasi jugum non debeat aut velit intelligere nisi summum apicem ac verticem. At quid fecerunt priores quondam Romæ incolæ? Scribit Livius xxii, 14 *per juga Massici montis duxisse Fabium*: & mox *in extrema juga Massici montis venisse*, & rursus *cacumina & saltus*. Quid? an ipsos supremos vertices intelligit? Insulsi loque Fabrette, mihi satis scio non credes: immo si hic sisterem, juberet Meibomium oppedere. Ergo doceat te Polybius, quid in animo habens Livius ita scripserit. Is enim quomodo loquitur in eo loco, quem nunc enarrat & interpretatur Livius? nempe III, 92. *Φαλίσι ἐξίσις τῷ Φαλίρην, τῆς μὲν περὶ ῥείας ὅτι φαινόμενη, ἀντιπαρῆγε πρὸς πολεμίοις*. Inquire in Lexicis, quid hoc sit; ignoras enim: & certe videbis non utique quum juga scribuntur ab Latinis, summos intelligi vertices. Immo si id vellent, quorsum dixisset Seneca *Summaque montis juga Cecropii*? quod non ab ipso tantum venisse, sed pluribus Latinis in ore fuisse, & quidem nitide scribentibus, docuerunt satis viri docti, quos abs te ignorari scio.

Quamquam etiam tibi videndum sit, quam ab latere consensionem existimes. Si enim ponis illam fere ad ipsam vallem, quicquid tu de siccitate, quam nullibi majorem invenire quisquam ac in tuis dissertationibus potest, & per has in tuis Græcis ac Latinis literis, quarum admodum macilenta & *παρώδης* tibi inest cultura; quicquid Grammaticen & opiniosos caufaris, evinces nihil, quin aberrare te ab Strabonis & mente & scri-

& scriptura, hoc est, vero viæ Latinæ ductum dicam. Aut etiam dicas oportet, qualem ab latere consensionem intelligas in eodem Strabone lib. ix. *Τὸ πέραν τῆς Ἀθηναίων αἰ Σκερωνίδες πέτραι, πᾶροδον οὐκ ἀπολαύσας πρὸς θαλάττην. ὑπὲρ αὐτῶν δὲ εἰς ἡδός.* Aut lib. xiv. *Ἀπὸ τῆς τριάντης αἰσίων τῆς Νύσης ὑπερβαῖσι Τρωλὸν τὸ ὄρη καὶ τὴ Μεσωγίδα.* Hanc ὑπερβαῖσιν ita exacte velut ad arenam definire non fuit mei operis nec propositi; & quis id potest in vetustate tot annorum, nisi qui & in re præsentī sit, & vestigia vera adsequatur? quod abs te factum esse ut gloriaris, ita gratulor: nisi quod tuam vicem verear, ne dum jactas tibi sagaciter inventum emissarium Algentianæ aquæ, in Romani alicujus Verris latrinam nares indideris. Certe ego nunquam id imaginatus fui, quod tu impudenter mihi affricas; immo ne tale quid cogitari posset, existimavi semper sedulo Strabonem scripsisse *Ἀπὸ Τυσκανῶν ὄρους*, non *ὑπὲρ*, quod fecisset, si ipsum editissimum verticem innuisset; sed particula *Ἀπὸ* indicat nec in summo colle, nec in infima radice viam illam actam fuisse; sed tamen in monte, scilicet medio. Quo eodem distinctionis exemplo manifeste Arrianus scribit lib. i Exped. Alex. *αὐτὸς δὲ τὸ ἄκρον ὑπερβαλὼν προήει δὲ τὸ Αἶμα εἰς Τελβαλὺς.* Item nihil putavi profecisse Cluverium, dum in interpretatione mavult transponere particulas, vertendo pag. 947. *Transiens super Tusculanum montem inter Tusculum oppidum & montem Albanum ad Algidum descendit.* Strabo autem quem Tusculanum montem intelligat, satis declarat iis verbis. *Τὸ γὰρ Τυσκανὸν ἐνταῦθα εἰς λάφον ὄρεως καὶ ἐνυδρῶν, κρυφάμην ἡρέμα πολλὰ χεῖ.*

Sed jam age: de illo ipso Strabonis loco ad ductum viæ Latinæ designandum te convenio. Scribis enim num. 45, *qua verba a deo perspicua sunt, ut Criticorum varias*

varias Lectiones non admittant. At tu, si æquus homo es, si voces tuæ fidem merentur, age, ostende non varias in eo certorum hominum lectiones, sed vel minimam quandam discrepantiam, (nisi quod tu ridiculus Græcus edas *παντοκεία* pro *πανδοχεία*) qua alius ita, alius aliter eum legerit, ut illa discrepantia quidquam ad rem ipsam & Latinam viam fecerit. Id tu facere non potes. Neque quisquam est ejus eruditorum generis, quos tu nominas & inter quos tu nunquam numeraberis, qui non persuasissimum habuerit ita fuisse ab Strabone scriptum consentientibus MSS^{is}. ἀρχεῖν δ' ἀπὸ τῆς Α' πείρας ἐν ἀερατέρᾳ ἀπ' αὐτῆς ἐκτελεσμένη πηλοσίον Ῥώμης, εἴτα διὰ Τυσκλαντῶ ὄρους ὑπερβαῖσα, μετὰ τὸ Τυσκλὰς πόλεως καὶ τῆς Ἀλβανῆς ὄρους, κατέσιν ἐπ' Ἀλγιδὸν πολίχνην καὶ Πικτὰς πανδοχείαν. Itaque hoc mendacium merum est clara vecordix tuæ nota. Sed amplius scribis, *ut Criticorum varias lectiones & coactos intellectus non admittant.* Videamus quem ista descriptione significes, & an non forex suo indicio se prodat. Quin igitur rogo, cur quum Strabo perspicue dicat optimeque διὰ Τυσκλαντῶ ὄρους ὑπερβαῖσα . . . κατέσιν, tu inversa ratione malueris *super Tusculanum montem transit descenditque.* At te, o Fabrette! anne aut venustas major aut veritatis manifestius vestigium in Xylandrina hac & Fabrettina Latinitate sedet, quam in verbis ab Strabone formatis? Immo ineptiunt uterque; & illi sunt, qui fatue coactos intellectus edunt, nec patiuntur liberas & infrenes voces ad mentem Strabonis procur-rere. Immo non intelligunt, nec adsequuntur Strabonis scopum. Immo est mera Fabrettina Physica (num. 48) possibilitas. Nam non transit super Tusculanum montem inter Tusculum oppidum & montem Albanum, ac tunc descendit. Id non dicit Strabo. Sed postquam supergressa est trans montem Tusculanum & jam quum maxime summa fuerit, tunc inter urbem Tusculum

lum & Albanum montem descendere incipit ac porro descendit ad Algidum. Quod enim est illud tuum ἀεισιόν, ut quum sic cites Strabonem, sic verba ejus distinguas, sustineas in interpretatione scribere *ac super Tusculanum montem transit inter Tusculum oppidum, & Montem Albanum, descenditque ad Algidum?* Tres illæ mediæ distinctiones veniunt ab nugacissima tua manu. Hinc augetur error tuus, dum dicis illuc transire inter Tusculum oppidum & montem Albanum. Non erat ibi summitas Latinæ viæ; sed citra oppidum Tusculum versus Romam, & quum veniret ex adverso Tusculi, jam declinare incipiebat. Hoc dicit Strabo, qui utrum me siccum, an te isto lacunarum mephite saucium ac perfusum interpretem prætulerit, videris.

Et si quid miramur & hæremus stupentes in tam perversa Abbatis Fabretti opportunitate ad intelligentiam Strabonis? non aliter se gerit in omnibus fere, quæ Græca allegat, hoc est, plane ostendit nihil ista ab ipso intelligi, ut videlicet cognosceremus post eruditissimorum virorum Leonis Allatii & Lucæ Holstenii putidam hanc licentiam scribendi studendique in illis locis obtinere cœpisse. Vel verba Dionis illa de Druso videamus citata num. 84. Καὶ ὁ μὲν ἐστὶ τὸ Ἀργεῖον πεδίον ὑπὸ τῶν ἰππέων τῶν τε ἐς τὴν ἰπποδάμειαν ἀκροῖωσιν πλεόντων, καὶ τὴν ἐκ τῆς βασιλικῆς ἡμέρας ὄντων ἡνέχθη. Quibus interpretationem apponit illam. *Et ipse quidem in Martium campum ab Equitibus equestrem ordinem exacte servantibus, & ab iis, qui erant è genere Senatorio, deductus fuit.* Cuperem scire, quales sint illi equites equestrem ordinem exacte servantēs? aut quomodo ex illis Græcis τὴν ἰππέων τῶν τε ἐς τὴν ἰπποδάμειαν ἀκροῖωσιν πλεόντων ista Latina deducat? Sed miser ille nec Græca intelligit, nec Romanæ consuetudinis ullam partem gnarus est, hoc est, credi debet Raphael Fabrettus sine controversia

troverſia doctiſſimus Abbas. Quod ut probe novimus in his regionibus nuper de te ſuffragium publicatum eſſe, ita optem proſecto ex æquo ductum hunc titulum imagini tuæ adhærere. Sed perinde credo te talem eſſe, quam veras & fidas eſſe deprehendo notas, ex quibus ille laudator tuus hæc de te ſcripſit; quas quidem haberi ab eo clariffimas certiſſimasque credere oportet vel ex hoc earum ſpecimine, per quas inductus in falſo Harpocrate ſcribit pag. 33 Oſirin occurrere in gemma antiquæ ſculpturæ cum triplici pene ad Pamilitia indicanda apud Pignorium, quamvis vix diſcerni poſſit, num vir an vero fœmina ſit. Priora iſta habet omnia ex annotatione Pignorii; ſed poſteriora plane ſunt ipſius, neque ullus aliquam eorum partem ſibi vindicare poteſt, nec vindicabit, opinor, Pignorius non parum illo ſapientior. At hic noſter habet alia quædam & ſingularia diſcrimina, ſicut in hoc negotio, ab totius humani generis conſenſu aliena, ſic quoque in tua videnda & æſtimanda eruditione. Ex his notis eſt, quod ibidem pag. 70. verba Plutarchi ἀρχιλαμβύσαν ἐν Δελφοῖς τῷ θυνάδῳ interpretari potuit ut bene Græca, *qui & Thyadum Delphicarum es Princeps*. Sed cur tam longe imus? Immo qua fide, qua veritate, quam ſano iudicio, & quibus ex notis in te collectum illud ſit & conſtet univerſum ſcriptum, viſne ut tibi declarem? Nempe proriſus eodem, quo in eodem iſto volumine pag. 2 ob ſtudia literarum & eruditionis præmium ſcribitur Polybio apud Mantinenſes in Latonæ templo, in foro Megalopolitarum & alibi ſtatuas fuiſſe erectas, idque dicere Pausaniam. Haud dubie in his quoque habuit ille ſuas notas, per quas id in Pausania annotaverit. Pausaniæ loca de Polybio hæc ſunt.

In Arcadicis pag. 468 de templo Mantinenſi. Ἐν τῷ αὐτῷ αἵνῃ ἐκτίσθησαν αἱ τρεῖς Πολυβίου. ὁ Ἀρκάδιος. καὶ ὁ μετὰ Πάριον ἀναμνησθε καὶ ἐν τῷ ἑνὶ τῷ.

Item

Item pag. 527 de Pallantii fano. Κόρης καὶ Δή-
μητρε. καὶ ἔτι πολὺ ἀνωτέρω Πολυβίε (φίσις ἀνδρίας
ἐστ).

Item pag. 535 de Tegeæ templo Lucinæ: ἔχειται ἡ
τῆ βωμῆ λίθῃ λευκῇ σήλη, ἐπὶ ἣ αὐτῆς Πολύβι. ὁ
Δυκέρ.

Item pag. 514 de fano Διαιοίνης, ἐπὶ ἣ τῷ πεπύρεται
Πολύβι. ὁ Δυκέρ, καὶ οἱ ὀπιζομαμά ἐστιν ἐξ ἀρχῆς τα
μὴ ἀν (φαλῆσαι τὴν Ἑλλάδα, εἰ Πολυβίω τὰ πάντα ἐποί-
θετο, καὶ ἀμαρτύρησι δι' ἐκείνον βοήθειαν αὐτῇ γνῶσθαι
μόνον.

Item pag. 505 in foro Megalopolitanorum est laxior
Polybii descriptio occasione statuae, quæ sic Latine so-
nat. Pila insitit Polybius Lycorta F. sunt etiam inscripta
elegiaca in ejus honorem dicentia vagatum illum esse per
terras & maria omnia, & fuisse commilitonem Romano-
rum, eosque nomini Græco iratos placasse. Conscripsit
autem hic Polybius & alias res ab Romanis gestas, &
quemadmodum bellaverint cum Carthaginienſibus: qua
ejus belli causa fuerit, & quemadmodum sero non sine
magnis arumnis Romani Scipionem aliquem Καρχη-
δονίανον vocent, qui & finem bello attulerit, & Carthagi-
nem solo equarit. Quacunque igitur hortanti Polybio
Romanus auscultaverit, recte illi cesserunt: in quibus vero
monentem illum non audierit, fuisse illi offensiones memo-
rant. Tum pergit. Ἐδιδόντων ἡ ὁπίστη πάλαι ἐς τὸ ἀχαι-
κὸν συνεπέλαν, πῶς Ῥωμαίων ὄρεοντο αὐτῶν Πολυβίου
φίσις πολιτείας τε καὶ ἐκείνου καὶ νόμου θεῖναι. Τῆς δὲ
αἰκόν. ἡ Πολυβίε τὸ βεβαυθύνειν ἐστὶν ἐν ἀεισπείρῃ
Apparet falsas prorsus & nullas esse illas notas; appa-
ret falsam esse causam illam; apparet à Pausania edi-
clare causas Polybii statuarum alias. Rursus eodem ju-
dicio turſus controversia doctissimus appellaris Abbas,
quo ibidem pag. 45 statuitur Stephanus in Herodoti
libro I cap. 183 (male enim illic in margine locatus
c. 53)

c. 83) βάθρον intelligere mensam, insigni eâquidem & scelerata calumnia erga honorificam adeo animam. Nam quum in Herodoto exstaret καὶ οἱ τετραπύλα μεγάλη πύργος ἐστὶν χρυσῆν, καὶ τὸ βάθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος ἐστὶν, eaque Laur. Valla interpretatus esset, pone mensam & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella omniaque aurea, Stephanus ut cuique patet, ea sic recognovit, & illi magna mensa adjacet aurea: cuius scamnum & sella sunt ex auro. Ille tamen sic „audet pergere: cum vel inspicienti pateat Jovis „simulacrum βάθρον scabellum vel suppedaneum & „Thronum sive sedem ex auro habuisse. Certe vel inspicienti patet hæc esse ulcera impiissimæ mentis & ferocissimi calumniatoris notas. Immo eadem iudicii gravitate sic te salutavit, qua pag. 269 & seqq. artem Midæ ex Phrygia Ephesum traduxit, pari id faciens & arte. & facilitate, qua Hagam Daventria se trajicit, Ephesinam interea Artemidam ignorans. Immo ut omiſſis aliis uno verbo dicam; eadem & scientia & fide dispensatus ab eo est hic tuus titulus, quam attulit tum ipse, tum nobilissimus ejus adjutor pag. 27 ad cognoscendas ac distinguendas Musas; quod non aliter illic ab eis fit, quam ab eo fieret, qui nunquam eas nec miratus est, nec salutavit: denique quo iudicio totæ duæ priores fasciæ intelliguntur, ubi quum omnia legeris illuc congesta, nihil omnino scias propter quod illa sint sic ordinata.

Quæ ad tres errorum meorum summas dici debuerunt, en tibi. Restat occasio & origo eorum ipse locus Livii vel potius iter Hannibalis ab Liri fluvio Romam versus per Latium, ubi quum vulgo legatur inde Algidum Tusculum petiit, ego proposui dubitans, an non fuerit inde ab Pædo. Id tanti æstimat lutosus Fabrettus, ut per alium ei vellet oppedere, ex more, quo incurvatus ad Anienis fluentia se inquinabat. Itaque damus illi hanc

veniam.

veniam. Res sic habet. Dubium non est, quin Hannibal usus sit Latina via, ut docent Frusinas ac Ferentinus agri ab Livio nominatim positi, de quibus ita Strabo, quum scripsisset Lavicanam viam occurrere viæ Latinæ ad Pictas, inque ea desinere, αὐτὸν ἐξῆς μὲν ἐπ' αὐτῆς τῆς Λατίνης εἰσὶν ὁπίσθημοι καλοικίαι, καὶ πύλεις Φερένιον, Φορυσίον &c. Fabrateria, Aquinum, Interamna: Jam igitur quum Hannibal esset in via Latina & per eam perrexisset usque ad Ferentinum, atque adeo ea mente iret, ut Romam festinaret; rogo cur à Ferentino præter Pictas non retinuit eandem viam, ut sic Algido (quoniam sic legitur in Livio, & tu ita vis, & tunc controversia nulla esse posset, si ita fecisset aut fecisse scriberetur) Tusculum iret, ac Romæ brevissimum per iter appropinquaret? Iterum rogo, quum ex via Latina Anagninam versus deflexisset, & jam posset inde rursus ad compitum Anagninum venisse, cur viam Latinam ad Pictas non repetiit, sed Lavicum abiit? Quæ semita nunc Annibalem ita repente sistit in Algido, sive montano tractu, sive oppido? Itane debuit aut potuit hoc Livius narrare, ut omissis omnibus mediis locis tantum Algidi meminerit? Immo, ait Fabrettus, à Lavicano agro (hoc est, cum Holstenio, juxta Columnam, oppidum) si per Algidum Tusculum petiit; en, Algidum, uti & Tusculum, & Labicum cum toto suo Agro, ad idem viæ Latinæ latus, ut prætendimus. Atqui hoc probari debebat, ab Hannibale à Lavico petitum esse Tusculum per Algidum. Quare per Algidum id fecit? quare non recta via? Immo quis ita profectionem suam illac gubernavit? Qui non sic gubernarunt, multi sunt. Et si vis cognoscere, en tibi. Audimus ex Livio & Lavicanos nonnisi cum Æquis depopulatos prius agrum Tusculanum in Algido castra posuisse. Audimus Æquos in Lavicanum agrum, inde in Tusculanum hostili populatione venisse, plenosque præ-

D

da in

da in Algido castra locavisse. Audimus Æquos ab tertio lapide Gabinæ viæ per Lavicanos agros in Tusculanos venisse colles. Audimus fœdas populationes in Lavicano Tusculanoque & Albano agro Tiburtibus ducibus factas esse. Itaque si sic semper ex Lavicano itum in Tusculanum agrum, rogo quid causæ sit, cur unus nunc Hannibal ita erret, & ab Lavicano agro Tusculum non veniat, nisi Algido, ut illi volunt? Nulla poterit dari causa, ut sic temere aberrans ab aditu proximo ad Romam via Latina deliraverit tantum ad eam per Algidum rursus quærendam. An vero his quoque intervenit error Punici oris & Latini, ut quum ipse jussisset se versus Algidum duci, comites de Lavico intellexerint, prout olim Casilinum ductus fuit? An denique ut Postumius in Campaniam iturus, transitum per Prænestem delegit nocendi animo, sic illi propria quædam ira in eum locum? Vana omnia. An itinera versus Romam Hannibali fuisse ignota credimus, non tantum duci tam circumspecto & in explorandis omnibus acri, sed etiam in tanta prodicionum frequentia, immo & captivitate Itolorum? Forte poterit Fabrettus id credere, præsertim quum focium in tali fide habiturus sit Livianum ab Lutetia commentatorem, qui Alexandrum Epirotam ita credit tumultuarie in peregrina tellure bellavisse, ut non nisi per ruinas pontis cognoscere voluerit itinera. Nam quum VIII, 24 occurrant eæ voces, *Pervenit ad amnem ruinis recentibus pontis, quem vis aqua abstulerat, indicantem iter*, & Tanaq. Faber illic notasset Immo *negantem aut denegantem*, censor ille subscribit Immo *indicantem* ajo ego cum Livio. Per ruinas enim & vestigia pontis cognoscitur qua sit eundum. Quid non potest audetque Gallus de Gallo scribere? Utique nemo opinor credit id Fabro fuisse ignarum. Immo si ruinæ illæ cognoscendum dabant iter, cur igitur eas sequutus non est, & illac transivit amnem? Cur si indicasse iter

nunc

nunc dixit Livius, statim post significat incertum fuisse vadum? At non indicabant iter: at non potuit illac ire: at vagari cum multa ærumna in ripa coactus miles ad quærendum vadum: & omnino vult indicare Livius ruptum pontem vetuisse progredi. Sed, fateor, paulo ulterius quam decuit, Faber abiit ab MSS^{orum} codicum omnium lectione, & vide, Lector, an non videatur scripsisse Livius *insiccientem iter*. Sed ut redeam ad nostra, ex illis, quæ dixi, puto causam justam dubitandi ab hac Hannibalis parte mihi datam esse de appellatione incongrua Algidi, nec curæ fuisse Algidum Hannibali.

Non minus incongrua est respectu Livii. Non enim Livius solet ita loqui nisi addita præpositione. Ostendi id tribus locis, ubi est *à Piræo*, item *ab Dio*. Sic sæpe & semper Livius. Neque quidquam evincit Fabrettus, si objiciat nunc quoque per Algidum, non oppidulum, sed montanam regionem intelligi. Ecce enim xxxi, 15. *Secundum hac Rex Attalus Æginam ad classem se recepit. Rhodii Ciam ab Ægina, inde per insulas Rhodum navigarunt.* Et plane ad nostrum locum xxxviii, 15. *Ad Baudos, quod vetus appellant, pervenit, ab Anabura inde & altero die ad Abundri fontes.* Ex nunquam aliter Livius. Immo quod rem omnem decidit & falsitatem scripturæ hujus evincit, quum toties Algidi mentio occurrat in Livio, nunquam ea exhibetur sine prævia præpositione. Vele exempla ab Cluverio collecta vide. *Habes illic in Algidum missus, ab Algido redierat, in Algido consequutus, in Algido castra locant, in Algidum ducere, in Algidum pervenire, in Algido pugnare, fusi in Algido.* Immo & notat illic Cluverius, atque ita constanter Livius postea etiam unde semper *in Algidum* & *in Algidum* dicit, laud addens quid fuerit *mons*, *oppidum* an *saager*. Immo & propius ad nostrum locum xxi, 62 *supplicatio Fortuna in Algido.* An potest adhuc aliquis opinari, auctorem illud, qui adeo semper sibi constat

stat, uno hoc in loco ab sese discessisse? Sed neque *Algido* apud Livium notare potest per *Algidum* vel per *Algidi* montes, quia per eos *Tusculum* venire non poterat, nisi ab *Præneste* veniens: quum ab *Lavico* progressi recta statim ab *Lavicano* agro incurrant in *Tusculanos* aut *agros* aut *colles*, utpote contiguos, ut audimus ex locis *Livii* statim citatis. Unde igitur in fidem ullius hominis bene *Livium* æstimantis venire potest, hoc loco eum vel profectionem adeo inauditam inasitatanque institutam parasse, vel quasi degeneravisse ab sese & præpositionem omisisse? Hæc quum prorsus ita se habeant, tum denique tertio adverti in historia *C. Marci* ita narrare auctores, ut is capiendis oppidis prope *Volscos* & *Æquos* pedetentim boream versus procedat, & quidem semper ita ordinem captorum oppidorum exponant, ut *Lavicum* & *Pedum* jungant, sic ut semper *Lavicum* præcedat, *Pedum* sequatur tanquam inde non procul. Hoc faciunt *Livius*, *Dionysius*, *Plutarchus*. Hinc igitur concipiens eum latius spargentem copias vel ad obiter vastandum vel ad commodius procedendum & post *Lavicanum* agrum simul & *Pedanum* copias peragratum, non per *Algidi* montes (quod nec erat necesse, nec ordinaria via, nec illi dicuntur ea usi) sed potius per vallem inter *Prænestinos* ac *Tusculanos* montes *Straboni* descriptam, vel per ipsos hos *Tusculanos*, (ut poterat, utque alios fecisse audivimus) montes *Tusculum* adisse statui. Næ igitur grande facinus est, si tot inductionibus & tanta literarum similitudine (tingas licet), motus, censuram legi oportere convalescentissime ad historiam, ad *Livii* phrasin, ad aliorum auctorum voluntatem inde ab *Pedo* *Tusculum* petisse. Quod si ea vis tibi fuisset, ut in meam tuam venire potuisset, enimvero quanta fœcitate emendare te iudicavisses? Sed quæ tua est vis? nempe tua hæc est, ut queas simul & audias docere & plane *Fabre* tina

finā prudentia supplere Frontinum? quā operæ pretium est, ut in eo videamus. Citatur ei num. 49 locus Frontini iste. *Marcia autem, parte sui post hortos Palantianos, in Rivum, qui vocatur Herculanum, dejecit se per Calium. Ductus ipsius, montis usibus nihil ut inferior subministrans initur supra portam Capenam.* Ex his verbis periisse & deficere ipsi videtur non modum, ut restituat ita Frontinum *subministrans modum, initur.* Non est quod id multis ostendam; tu sponte, lector, inspicere tantum, & judica, quas dicturus sis arenas sine calce, si non hanc Fabrettinam periodum. Sed hæ sunt illæ Fabrettinæ assertiones num. 41. *Tua illa vis est, ut imponas seculo, & illi persuadere tentes specum Octavianum olim dictum, cujus appellationis memoria Frontino servata est, ita fuisse appellatum, quia fuit in arcu, quem senatu decernente Augustus in honorem Drusi privigni statuit. Quod non potest tentari nisi ab homine istorum seculorum imperitissimo. Quid enim? aliquid ab Augusto erectum in medio splendore summæ ejus fortunæ vocatum fuit aut vocatum fuisse credemus Octavianum? Unde id efficietur? utrum ex tot legibus eodem tempore ab eo latis, quæ omnes Julię vocantur? an ex tot oppidis, quæ ab illo novata aut condita universa vel Julia vel Augusta sunt cognominata? an vero ex tot ædificiis publicis in ipsa urbe vel per eundem vel per alios etiam restitutis vel inchoatis, quæ & ipsa omnia eodem nomine vocata vel potius illustrata sunt? Et quisquam cordatus homo sustinebit unum specum illo ipso tempore constructum (ut ille audet effatur: ne dicam in honorem Drusi, ut ineptissimus ille ponit) servavisse nomen Octavianum, non secus ac si hoc uno vellet Augustus admoneri privatæ sortis & gentis suæ prioris? Et quum in hoc negotio ea sit vis Fabrettina, ut de specu Octaviano sic existimet; ille ipse tamen Fabrettus arcum Arimini positum ob refectionem viæ Flaminie vocat arcum Augusti, & quidem positum eo ipso*

eo ipso anno; quo Augustus appellari coepit num. 761
 Nec satis; etiam num. 198. scribens de aqua credita Au-
 gusta, monet non se loqui de aqua, cui Octavianus à se
 nomen dedit, sed de alia; quam Antoninus Augustus
 Marciae addidit. Scilicet sic loquuti sunt Romani impe-
 rante isto magnificentissimo Cæsare, & quum AQUA-
 RUM & quidem OMNIUM RIVOS COMPLURIBUS LOCIS
 VETUSTATE LABENTES REFECERIT, huic uni, si Romæ
 placet, nomen privati sui status indiderit. Sed nunc tu op-
 pedas licet, immo & bene oleat tibi, quia partim video
 aut dejectione aut destillatione atræ mentis vexatum te
 continere non posse; partim etiam, quia alioquin mise-
 rebor tui, ne dum *πρωκτός λατρεῖς ἐμειλίχῃ*, ipse tibi sis
 molestus: modo interim recognoscas ex his non atrocem
 modo & tétrum, sed etiam stupidum diem tuum. Quip-
 pe quum adeo amare annumeraveris mihi errores meos,
 quos nunquam errores probasti, hoc est, quando Rex co-
 mitiaverit, fas mihi esse puto, & licet tale quid auribus
 tuis accidere. Sufficiat te tandiu lymphatum, me nesciente
 potuisse Nymphis, Musis ac numinibus tuis, tot interim
 boves ab ementitum & imaginarium hoc tropæum im-
 molare; & ubi rescivi eadem legendi dignatione me ho-
 noravisse tuas dissertationes, qua tu meam epistolam;
 neque id carptim aut meis verbis sententiam tuam infrin-
 gens, sed attendens quoque & omnibus ostendens, quas
 tu voces, quam mentem singulis capitulis dederis; & ta-
 men interim non cessabo opperiri, quid amplius, quod
 nesciant de viæ Latinæ conscensione sublimi ad latera
 collis Tusculani ab Fabretto accepturi sint hi opiniosi,
 postquam eos plenissime docuit Holstenius pag. 161.
 181. 190.

Et jam iusto responsionis officio te prosequutus dese-
 rerem; nisi pungeret me & destituta huc usque admonere-
 ret secunda periodus tua. Quæ etsi ad hunc modum tua
 criminibus sit admixta, ut ad rem nihil, ad truci præ-

vitatis

2 C

viratis declarationem plurimum faciat ; age tamen, liceat ei quoque hic in ultimis adhærescere ; ut appareas non cluma sed verus κερκισθηκος. Inseruisti enim illic talia, O quam fecundam disteriorum & scommatum segetem colligeret hinc tot probris dilaceratus Marcus ille Meibomius, unde suum Antagonistam vicissim impeteret, & Peto istam tam inopportuno oppederet. At tu, mi Raphael, non permitte hoc soli Marco ; sed jungite operas, & facta acie ἀμφισβύμω tantisper obmugite, ut ex morali tua verisimilitudine contingant ambobus vobis, quippe geniis bene meritis, aureæ barbæ. Nec satis : sed quoniam ex his constabit & grandes & mobiles esse vobis aures, easdem huc advertite & sagaciter captetis licet hanc auram, aut ne quid desit vel apparatus vel invitationi, parate ita vobis utpote Cypriis bubus merendas. Ego enim intelligo invidiosum artificium tuum. Sed ut brevi decurram ; qualiacunque illa sunt, ὄσυμα & ἰλεα κείθω. Nam quidlibet dicas de me aut alio, non pœnitet sane, nec unquam per te aut per ullum hominem fiet ut desim officio ac pietati. Itane virum post facilem ac tutam vitam vix ad pacem suam egressum, & si quisquam alius dignissime quietum ab isto simillimo tui coprea confestim deludi & illi licentiæ tradi velut obnoxium ? idque vivo me ac fratre ? Nec causa fuit, cur paterer ; & si fuisset passus, immemorem me ostendissem spei, in quam sublatus sum educatusque. Ita bene de te sentio, ut nosse te opiner illa. Ε' πελώτησεν αὐτὰς ὁ πατήρ, καὶ ὡς σὲκ ἀπέθανεν. ὁμοίον γὰρ αὐτῷ κατέλιπε μὲν αὐτόν. Ε'ν τῇ ζωῇ αὐτὰς ὦδε καὶ ὠφελήθη, καὶ ἐν τῇ πελώτῃ αὐτὰς σὲκ ἰλυπήθη. Ε'ναντίον ἐχθρῶν κατέλιπεν ἐκδιχόν, καὶ τοῖς φίλοις ἀνταποδιδόντα χάριν. Hoc ut mihi inhærebit semper infixum, sic hac testificatione sensus mei possum, ut opinor, apud te defungi, & credere satis ample & tibi & huic negotio satisfactum esse, nihil aliud dolens, quam quod lascivia fortunæ tam tetrum & horridum in studiis bonis

παλαίω.

παλαιά, tam imperitum & Geographiæ & Græcorum
& Latinorum & Liviani styli exactorem mihi parem de-
derit; nisi quod ad reliquos errores meos id quoque adde-
re libet, in loco Dionysii pagg. 32 & 33 citati debere
corrigi εἰς τὰς Γαλῶν ὁρὰς, quod pluribus exsequeretur,
nisi taderet me ultra cum tanto nugatore consistere.

F I N I S.

